

Búvópatak

Polgári, kulturális és társadalmi havilap

2016. április – XV. évfolyam 4. szám

Ára: 480 Ft

*Nincs lágyabb, mint a víz,
mégis a köveket kivájjá:
nincs külön nála.*

Lao-ce: Az út és erény könyve,
részlet

Egy pesti srác
Budáról **2**
ifjabb Béri Géza írása

Első szerelem **5**
Béri Géza novellája

Vers, halhatatlan **7**
Kárpáti Kamil verse

Tóth Árpád
ajánlót keres **8**
Rónay László karcolata

Ménrót
király **10**
*Csiba Zsolt
tanulmánya*

Körök, gyűrűk,
bugyrok **14**
*Czipott György
könyvismertetője*

Kék ég alatt,
a nagy kék vízen **20**
*Vasvári Zoltán
dolgozata*

Cirkusz
Gaál Imre festménye (részlet)

IFJABB BÉRI GÉZA

Egy pesti srác Budáról

Helyreigazítás és adatok Béri Géza hiányos életrajzához

A folyóirat 2013-as számában jelent meg a Papp Árpád Búvópatak-díj átadása alkalmából elmondott beszédem szövege, melyhez kötelességemnek érzem helyreigazítást tenni.

Akkor ugyanis úgy véltem, hogy a felkérésnek mindenképp illik eleget tenni, de a laudáció, a dicsérő beszéd furcsán hatna épp a költő fia szájából. S minthogy a széles olvasóközönség történelmi okokból sem ismerhette Béri Géza nevét, a magam módján igyekeztem hasznavehető útmutatót nyújtani személyéhez. A gyermek egyéni megközelítéséből igyekeztem bemutatni a költőt. Mindehhez hozzátartozónak éreztem s citáltam is az ÁVH nyomozati anyagából származó részleteket. Betűről betűre. Szájhagyományból is idéztem. Szóról-szóra.

Vallom ugyanis, hogy létezik egyfajta kétségbevonhatatlan szubjektív hitelesség. Vajon értelmes dolog-e számon kérni az elfogulatlan objektivitást a váci fegyházba címzett másik idézettől: „Édes Kisfiam kicsi fiam gyermekem!” – ...? És mégis hihetünk neki?

*Az iskolai tanulmányok
mintha másodlagosak lettek volna
az őstehetséghez mérten...*

Az írott vagy az elhangzott szó megbízható voltáról szóló útmutatást már történész professzorom, Fügedi Erik *Verba volant...* című tanulmányából megkaptam. Az írás megmarad. Őrzi a kutyabőr, a pergamen, papír – vagy épp a merevlemezek bitjei. Kódexben, könyvben, nyomozati jelentésben vagy lexikonok hasábjain. S ez itt a bökkenő!

A közelmúltban megkeresett levélben egy fiatalember, bizonyos Nagy László Zsolt, wikipédista, aki a közkedvelt internetes enciklopédia számára készít szócikkeket, legnagyobb örömomre a költő Béri Gézáról is. Rendkívüli alaposággal, minden egyes adatot forrásmegjelöléssel együtt közölve dolgozik, szigorú szabályok szerint, mi több, lelkiismeretesen. Hivatkozásai közé felvette a *Búvópatak* hasábjain és honlapján megjelent információkat is, közöttük 2013-as beszédem anyagát. Magam is a precizitás jegyében cselekedtem, amikor – a lapban verzállal kiemelt – idézetek elejére odatűztem a vizsgálati dosszié számát: V-108 604. Ebben található az 1953-as környezettanulmány is, mely szerint:

„Családi származása ismeretlen, szülei már 1939-ben is különváltan élnek.

Beiratkozott a Fürst Sándor Általános Gimnáziumba, ahol 1951-ig tanult. 1951. június 6-án a Bp-i magasépítő vállalatához került segédmunkásnak. ...A szünidő leteltével az I. kerületi tanács oktatási osztálya kérte a vállalatot, hogy Béri Gézát továbbra is alkalmazza, mert nevezett nem tanulhat tovább. (az adat Cseke elvtárstól származik)”

Ezt a hivatalos dokumentumból származó részletet emelte ki enciklopédista barátom, s éppen ez volt a kritikus momentum. Nem az ismeretlen családi származás okán, hiszen a szülők adatai viszonylag könnyen ellenőrizhetők, még ha édesanyját itt-ott Máriaként említik is a tizenkét órás kihallgatásban megfáradt gépirók. Apja, akárcsak fia, Béri Géza.

„Beiratkozott a Fürst Sándor Általános Gimnáziumba...” Ugyanazon oldal bal oldali hasábján így fogalmaztam:

„Mamika úgy emlékezett, hogy a szép, fehér ruhába öltöztetett fiatalember, aki hegedűórákra járt, aki a budai Toldy Ferenc Gimnáziumban tanult...”

A Toldy Ferenc Gimnáziumot 1951 és 1954 között Fürst Sándor Gimnáziumnak hívták..., a Fradit pedig Kinizsinek...”

Nem kell matematikusnak lenni hozzá, hogy kiszámítsuk: az 1933-ban született Bérinek legkorábban 18 esztendősen lett volna lehetősége beiratkozni a Fürst Sándor Gimnáziumba.

A kérdés tisztázása végett megkértem Balázs fiamat: fáradna el a jeles budai tanintézetbe megérdeklődni, vajon fellelhető-e még nagyapja tanulmányait illető dokumentum. Ezúton szeretnék köszönetet mondani az iskola titkárságának a gyors és készséges közreműködésért, s hogy ezáltal fénymásolat formájában hozzájuthattam a Toldy anyakönyvének idevonatkozó oldalaihoz. Ezekből nem csak a pusztán tény olvasható ki, hogy a 43/44-es tanévtől 50/51-ig volt Béri a Toldy Ferenc Gimnázium tanulója, de az aktuális tantárgyakból kapott érdemjegyei és egyéb személyes adatai is. Lakása: II. Fő u. 66., valahol a Vitéz utca és – micsoda kilátások! – a Gyorskocsi utca között. A szomszédos tér akkor még nem Nagy Imre nevet viselte.

1992-ben kért fel Kárpáti Kamil, hogy írnék pár gondolatot a pártállam idején ismeretlenségre kárhoztatott költő első verseskötetéhez. A megoldhatatlannak tűnő feladat okán azt a címet adtam írásomnak: *Hiányos életrajz helyett*. Volt ebben némi naiv bizakodás, hogy a még élő kortársak, a hozzáértő kutatók, irodalomtörténészek talán előbb-utóbb nekiállnak a tények feltárásának. Csalatkoztam. Holott a hiteles biográfia-írásához elegendő lett volna olvasni. Kezdsnek mondjuk a verseket.

Az elektronikus enciklopédia szerkesztése döbbsített rá: az életrajz hiányai makacsul tartják magukat, s néhány újra meg újra elismételt fordulatot kivéve nem született biográfia. Néhai alkotók életrajzát, eszmélkedésének színterét mindenkor igyekszik a saját ízlése, ideológiája szerint átformálni. A marxizmus-leninizmus emlíni táplált késő kádárkori szemlélet elvárta egy valamirevaló proletárköltőtől a munkásszármasztást, a nyomornegyedet „a város érdes részén”, de legalább egy mosónő anyát. Az iskolai tanulmányok mintha másodlagosak lettek volna az őstehetséghez mérten, pedig a találatum bár a génekben is öröklődhet némiképp, de az ifjú lángész

koponyájából a jambusok, hexameterek, alexandrinusok nemigen pattannak elő maguktól Pallasz Athéné módjára minden irodalmi stúdium nélkül.

Ma már mindenki számára olvasható az önéletrajzi ciklus *Ének a szülőföld hiányáról* címmel. Ebből idézek:

*Nekem nincs ősöm. A nagyanyám
fél évszázada jött fel Pestre.
Mert terhes volt. És minden este
könnyebbülten oldotta le a kendőt derekáról.*

*Nehogy észrevegyék a magzatnyi apámat.
Mert tovább küldik. S elég a gyalázat.
Az anyja, a falu, a nagygazda is elzavarta.
Hát ide jött. És várta Pest. A pesti utcák alja.*

*Nagyanyám volt. Tizenhat éves.
Nem olvasta a Tőkét, nem volt semmi köze
a megváltó eszmékhez.
A templomba? Oda se járt. Mikor? Hiszen vasárnap
– mert végül viciné lett, – takarította a házat.*

*A szemétkosarakkal telezsíftolt kapualj
alatt nyílt meg a világ nekem.
Ott voltam gyerek. A Lujza utca,
a Kálvária tér.*

(Ősök nélkül)

Fő utca 66. – jobb oldalt, sötét ruhában az édesanya, Sárközi Margit

A „nagyanyám” itt az apai nagyanya, ki is leányanyaként került a fővárosba egykor. Tőle kapta családnevét nagyapám, idősebb Béri Géza.

Angyalföldről, az ottani születésről nem áll rendelkezésemre írásos dokumentum. Hallottam hajdan, hogy apánk úgymond „angyalföldi srác volt”, de ez túl konkrét a pesti srác fogalmához képest. Talán ha születési hely, de azért mégsem kamaszként jött világra. „Ott voltam gyerek. A Lujza utca, a Kálvária tér.” Ez a térkép tanúsága szerint még ma is, mint akkor: Józsefváros; tehát a feltételezett Angyalföld után Józsefváros következett. Majd ismét idézet a versciklusból: „Még az óvodát / jártam, a Gömbös Gyula úton laktunk. / (Hány utcánév hányt buk-fencet alattunk!) / Albérlet. Hárman. Ómama, ő nyolcvan, / az anyám huszonöt, én három.” (Pizsamakabát)

Hely: Gömbös Gyula út (ma: Alkotás utca XII. k. – Buda)
Időpont: „anyám huszonöt, én három” alapján 1936.

Újabb állomás – még mindig Béri Géza önéletrajzi ciklusa alapján: „Az iskolából – gimnázium! – / kis kerülővel ballagtam haza. / Csúf, öreg házban laktunk, / s én resteltem. A kapun / az utcáig érzett / az orrfacsaró szegénység szaga. / A ház. A régi Nyúl kaszárnya. / – Így emlegették: szovjetpalota. – /.. / A ház. A régi Nyúl kaszárnya. / Száz ember szoba-konyhák boltíve alatt.” (Nyúl kaszárnya)

Hely: Buda, Víziváros – Fő utca 66.

Újabb idézet – Az első szerelem című novellából:

„Első szerelmem, a Kacska utcai Bárány pék kisebbik lánya...”

A Gömbös Gyula útról való átköltözés időpontjáról csak sejtésünk lehet. Ehhez már a gimnáziumi anyakönyv nyújt némi támpontot: Béri Géza az 1942–43. tanévet a II. kerület Iskola utcai elemiben fejezte be. És bár 1947-ig az apa, a redőnyipari cégvezetőként bejegyzett id. Béri Géza szerepel az anyakönyvben mint gondviselő, az édesanya, Sárközi Margit beszámolójából és dokumentumokból tudjuk, hogy ez már csak névleges jelenlét volt. Hogy a szegénység mégsem jelentette a nyomort, arról az egyedülálló, de igen ambiciózus, büszke fiatalasszony igyekezett tenni. Hegedűórára, gimnáziumba járatta fiát, aki ott csatangolt kamaszként a Várban, s ott élte át két ízben – 45-ben és 56-ban –, hogy az oroszok ostromolják „Jó Budavár magas tornyát”.

*És fent a Vár, izgalmas rom volt, lent Tabán
az elhányt fegyverek mezője.
Játszhattunk. Mert a Vízi-
városban az utolsó percig fuldoklottak a hadak,
amit itt hagytak, mind miénk maradt.
Straub Tibi
fejét
elvitte egy kézigránát.
És Szabó Jácint. Egy rohanó katonakocsiról leesett.
Meghalt.
Igen. Játszottunk is egy keveset
(Mert volt egy háború. Egy oda,
meg egy ellenforradalom.)*

(Ősök nélkül)

Az 1949–50-es tanévtől az anyakönyv szerint a lakcím már a Hunyadi János út 6. A Clark Ádám tér fölötti nagy házból aztán már három gyermekes apaként költözik – költöztünk – át 1963-ban a Vár túloldalára, a Krisztinavárosba, az Attila út 10. szám alá, ahol Béri Géza 1971 áprilisig lakott.

Azaz rövid, műkedvelő szintű kutatásaim eredményeképp dokumentáltan kimutatható, hogy a költő Béri Géza 1936-tól a hetvenes évek elejéig Budán, a Vízivárosban, a Krisztinavárosban élt, nevelkedett, tanult, eszmélkedett. Az „angyalföldi srácról” nincs tudomásom.

A szakszerű forráselemzés persze nem a hozzátartozó érzelmei által vezérelten halad. Ha végigtekintünk az anyakönyvi űrlap 1943 és 1950 közötti változásain, komoly tanulsággal szolgál a XXI. századi olvasónak.

Míg manapság köznapi eset, hogy egynémely szülők a hit-tanítóval elégedetlenül inkább erkölcsstanra járatták gyermeküket, a háborús évek magyar gimnáziumában még „Hit- és erkölcsstan” szerepelt a tantárgyak között. Így együtt. Lehet külön? – kérdezem. Később persze felváltotta ezt a filozófia tantárgy, aminek címén – ma már tudjuk – a marxizmus-leninizmust próbálták letuszkolni az ifjak torkán.

1950-re aztán a filozófia alkotmánytanná nemesült. Hol voltak még azok a boldog nyolcvanas évek, amikor az ELTE bölcsészkarán dialektikus materializmus címszó alatt tartott vallástörténet vizsgáján Immanuel Kantból számolhattam be tanáromnak!

1943-ban még a személyes adatok között is szerepelt a diák vallása – Béri esetében r.kat. –, ami az 50-es évektől eltűnik. Utóbbi tényből akár azt is gondolhatná egy kései kor ifjú kutatója, hogy bizony-bizony, milyen humánus, szabadelvű diszkrecióval közelített a népi demokratikus rendszer a diákok világnézeti meggyőződéshez, hiszen nem firtatta azt. Igazán sajnálatos, hogy még 2015-ben is számosan vannak, akik „úgy maradtak”. Mármost abban a meggyőződésben, hogy a hit és a vallás magánügy. Nem az.

A III/III-as ügyosztályon 1960. VI. 7-én F dossziét nyitottak a POFOSZ (Politikai Foglyok Országos Szövetsége) fegyveres csoportjának vezetőségi tagjáról, Béri Gézáról. Az adatlap hitelessége felőli kétséget oszthatja Tollas Tibor *Béri-nekrológja* a müncheni *Nemzetőr* 1980. márciusi számából: „Az utolsó emlékem róla 56-ból való. A volt politikai foglyok gyűlése után ő vállalta, hogy fölkeresi az újságok szerkesztőseit és nevünkben is felhívást tesz közzé a lapokban a törvényesség, a forradalom tisztaságának megőrzése érdekében. Megöleltük egymást. A szabadság ujjongó érzésével váltunk el. Másnap több újságban is megjelent a Felhívás, de az ígért találkozás elmaradt.” Az ügyosztály 64-es bejegyzése szerint nem ujjongást hallottak, hanem „folyamatos ellenséges megjegyzéseket”.

A belügyes adatlap iskolai végzettségéről szóló rubrikájában ez szerepel: 3 gimn. Nem tudni, vajon a politikai rendőrség volt-e olyan elvhű, hogy a horthyfasiszta országban folytatott tanulmányokat semmisnek tekintette, de az iskolai anyakönyv tisztázza a kérdést: Béri 1943-ban nyolcosztályos gimnáziumba iratkozott be és 53-ban, hét osztály elvégzése után a negye-

dikből rúgták ki. A bejegyzés szerint a 347 mulasztott óra miatt. Hogy a hiányzások idején mivel foglalkozott a 18 esztendő diák? A fehérsépet üldözte-e vagy a Vörös Hadsereget? Tán mindkettőt? Talán higgyünk mégis a jegyzőkönyvbe mondott vallomásnak: „A gimnáziumot elvégezni azért nem tudtam, mert ellenséges magatartásom miatt kicsaptak.”

Hogy vajon miben áll az ellenséges magatartás, az ellenséges megjegyzések? Egy 60-as évek elejéről származó Béri-levél szerint a vegyiművek dolgozói egy emberként, súlyosan elítélték S. elvtársat, aki a pártbizottság oszlopos tagja és a munkásellátás vezetője létére néhány esztendő alatt 230 000 Ft hiányt produkált. A szocialista erkölcsstan szerint pallérozott sikkasztó ügyében csak az egykori váci rab volt, aki nem tudta befogni pörös száját: „Látja, Ignác, maguk mindig rajtam gyakorolták az éberség érényét, pedig nem ártott volna, ha néha a hypós ballonok körül is éberkedtek volna...”

Verba volant, scripta manent. Megmarad az írás. Nem csak a széppróza, nem csupán a versek. Bizonyára nem én vagyok az egyetlen, aki reveláció erejű hatásra számított az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárából előkerülő szigorúan titkos iratok feltárásától. Nem tiszta forrásban kutató, aki az akták tárnái közé merül alá. Tanulságul csak annyit üzenhetek az utókor szerencsés túlélőinek, hogy az ÁVH – mint minden kor politikai rendőrsége – céltudatosan és gátlástalanul állította elő a valós tények és hazugságok kellőképp zavaros elegyből az akasztások tervgazdálkodás szerinti indokrendszerét.

Nem a költő, Béri Géza elő- és utóélete miatt szólok tehát. Önmagában a jelenség érdemel figyelmet. A szócikk szerkesztője és jómagam is a források egyaránt pontos megjelölésével és betű szerint idéztük a múltat, ami valahogy mégis másképp volt. A helyreigazítás így lehetne útbaigazítás vagy intés inkább az aratóknak, hogy bizony annak a konkolynek is földbe került egykor a magja.

„Nehezen bár, de megszereztem a jogot: nem tapsolok, ha kedvem támad köpni.” – idézi Béri Tóth Bálint a Kossuth Rádió október 23-i adásában.

Mint ma már tudható, Béri Gézát 1979-ben elkövetett öngyilkosságáig nem mentesítették a büntetett előélet következményeitől. Mentesült viszont az ezredforduló környékén feltárt titkosszolgálati akták olvasása alól. 1990-ben mentesség helyett a semmisséget állították ki – hivatalból. Söpörjük le az aktákat az asztalról? Hol az igazság? A Budapesti Vegyiművekben 17 év alatt elszívlapátolt só-, szén- és csonthegyek között? Hegyek voltak, bizony! Magam láttam gyerekként a vegyiművekben május elsején egy mozdonyon ülve. Hol vannak azok a csontok?

*alibi mondani lényegét
alibi hatalom alibi
tilalom valami alibi*

*szabadság alaki nem hallik
panaszom igazol alibi
múlándó életem amíg a
halálom – bevárom alibi*

ha nem lesz remélem igazol.

Most hordják el...

Béri Géza

Természetrájk

Magyar állat. Csak itt honos.
Sokat iszik, de nem kér legelőt.
Főképp a járdán otthonos.
Kéthetenként egyszer vesz levegőt.

BÉRI GÉZA

Első szerelem

Első szerelmem, a Kacsza utcai Bárány pék kisebbik lánya, talán nem volt olyan szép, mint nővére, – de hát a nagyobbik Bárány lány öreg volt hozzám, tizenöt éves. A húga, mint én, tizenhárom. Ebben az életkorban az éveknek igen nagy a jelentőségük. Sokáig jártunk együtt – nem úgy, ahogy ezt ma értenék – ő az utca egyik oldalán, én a másikon, fél sarkkal lemaradva. Tanítás után a Várból úgy zúdultam le, végig a Franklin utcán, mint a nyári záporok, falevélként sodortam el a cekkert cipelő néniket, a sétabottal óvatoskodó bácsikat, félrelöktem az utamból a kisebb srácokat, a nagyobbaktól oktató pofonokat kaptam, de mindig odaértem a Batthyány utcához, sőt, mire kijöttek, addigra ki is fújtam magam a nagy rohanás után, hogy aztán teljesen közönyösen, táskát lóbálva, véletlenül én is éppen arra menjek hazafelé. Természetesen ő sem vett észre soha, legfeljebb a szeme sarkából, egyébként is, sose ment egyedül, mindig ketten-hárman, összefogódzva,

Kirják Miklós illusztrációja

libegő szoknyában, copfosan, bizony, akkoriban még masnit is hordtak. Feltűnően, hangosan nevetgéltek, én zsebre dugott kézzel, harsányan füttyűrésztem

Kora nyár volt, csodálatos szerelem. Nem véletlen, hiszen csodálatos esztendő volt, az iskolaév is csak három hónapig tartott. Áprilisban kezdődött, 1945 áprilisában, s már július végére be is fejeztük. Délutánonként sokszor csavarogtam a Kacsza utca környékén, be-benéztem a boltba, mert a lányok

*Aznap egyedül ment haza,
messziről kísértem...*

néha segítettek, ha sokan álltak sorba buciért, kenyeret azt nemigen árultak, legalábbis pénzért nem. Ha észrevett a kirakaton át, fontoskodott a pult mögött, rakosgatta a lapos, kenyérsütőtáblából sült süteményt, számolta a nagy köteg semmit sem érő papírpénzt. Bár eddig nem szóltunk még egymáshoz egy szót sem, mégis éreztem, hogy nem vagyok számára közömbös. Ezt azóta sejtettem, hogy egyik nap nem tudtam időben elszabadulni az iskolából, rosszkedvűen baktattam, mert ma már ügyis lekéstem, igen ám, de észrevettem, hogy az osztályuk ablakából leskelődik, és ő is csak akkor indult el, amikor meglátott lenni a sarkon. Aznap egyedül ment haza, messziről kísértem, nem tudtam füttyűrészni, annyira dobozott a szívem, a Kacsza utca sarkáról vissza is nézett.

Ezen a nyáron történt, egyik délután a házunk előtt rozszant szekér állt meg, a rúdja mellett még rozszantabb gebével. Bajszos-csizmás ember adogatott le a kocsiról kisebb vászonzsákokat, kosarakat két bőszochnyas, fejkendős nőnek, akik aztán ajtóról ajtóra sorba járták a földszinti lakásokat. (Volt emelet is, de ostrom alatt rombadőlt, ott nem lakott senki.) Lisztet cseréltünk ruhaneműért. Mire bementem, anyám is már nagyban üzletelt az egyik bőszochnyas asszonnyal.

– Nézze aranyoskám – oldozta ki a kék vászonzacskó száját –, dupla grízes, ilyen még békében sem kapott.

Anyám a tetejéről egy keveset az ujjai közé vett, morzsolgatta.

– Mennyi lehet ez?

– Ez? Megvan ez, aranyoskám, vagy öt kila...

– Anyám térült-fordult, hogy mit is cseréljen el a lisztért. Párszor jártunk már vidéken mi is, cserélni kukoricát, olajat. Ismertük az árfolyamot: egy puclin férfiing két kiló kukoricadara. Alig maradt valami holmink. Anyám hosszas keresgélés után öt méter barna, mintás flanelféle anyaggal jött ki a konyhába.

– Ruhára vagy pongyolára való – mutatta.

A bőszochnyas az ajtóban a világosságnál nézegette, gyűrögette, a szálát tépte, hümmögött.

– Gyenge, elég gyenge ez, lelkem. Ha még valamivel kipótolná... Ilyen gyerekrevaló ruhafélével – mutatott rám. – Egy ilyen nadrág, mint ami rajta van.

– Csak az az egy van – rázta meg fejét anyám. Aggasztani kezdett az alku, eloldalogtam, a másik bőszenyás asszony-ság üzletkötéseit figyeltem egy ideig a szomszédoknál. Csak akkor mentem haza, amikor a kapu elől továbbzörgött a falusi szekér. Anyám csillogó szemmel fogadott.

– Ide nézz, kislíam, van lisztünk – veregette meg büszkén a kék vászonzacskó oldalát. – Még két nyári ruhát adtam érte. Mindjárt főzök egy nagy lábós finom rántott levest. – Máris csörömpölt a konyhaszekrényben a sok üres edény között, patogott az aprófa a tűzhelyen, nemsokára asztalhoz ültünk. Kanalaztuk a forró levest. Valahogy furcsa volt.

Anyám arcán is láttam, neki sem tetszik. Csikorgott. Újra kóstoltam. A fogam alatt megint csikorgó szemcsék akadtak meg. Anyám lecsapta a kanalat, fogta a vászonzacskót, az egész beleöntötte egy nagy tálba. Belemerítette a kezét, morzsolgatta. Egy kiskanálnyit a szájába vett, rágta, úgy nyersen. A szeme könnyes lett, leborult az asztalra, a tál mellé. Sírt. Én is beleturkáltam a lisztbe, néztem. Feles liszt volt. Fele liszt, fele meg apróra tört vakolat. Egy-egy durvább darabka is akadt, a festék is látszott rajta.

Rohanni kezdtem, mint egy félőrült, táncoltam, ugráltam, magamhoz öleltem a kenyeret.

– Bűdös parasztok... – emelte fel a fejét, s a könnyeit törölte.

– Lehet, hogy svábok voltak – próbáltam vigasztalni.

– Mindegy... Mit csináljak most ezzel a liszttel? – Az egészet eltette zacskóstól, tálástól együtt. Egész nap a hangját sem hallottam, nagyon el volt keseredve. Nekem is lógott az orrom, de hát mit tehettem volna?

Másnap az iskolában mesélem a srácoknak, hogy átverték minket a liszttel.

– Nagy ügy – mondta Szabó Karcsi. – Válogassátok szét.

– Te, ökörpásztor! – szölt rá Kóródi Gabi. – Hogyan? Szemenként? Én sokkal jobbat tudok.

– Na, mit tudsz, te okos? – kérdeztem. – Talán keressük meg azokat, akik eladták?

– Azoknak már fújhatasz! – röhögött Gabi, s közben fölkászálódott a pad tetejére, csak úgy reccsent bele a szegény iskolabútor. Az orra tövét vakargatta, spekulált. Figyeltem, mert Gabi igen okos volt a gyakorlati dolgokban, amit mi sem bizonyított jobban, hogy most is ő volt a legkövérebb – mit legkövérebb! – az egyetlen kövér gyerek az osztályban.

– Na, ide figyelj, apuskám! Fogod a lisztet, elviszed a pékhez. Egy kiló lisztért adnak egy kiló kenyeret. El van intézve. Én, ha neked lennék, dobnék hozzá még egy malteroskanállal.

– Azt nem lehet! – háborodott fel Karcsi.

– Miért? A többi között elkeveredik, ki veszi észre? – vontam meg a vállát Gabi.

Hosszú volt aznap a délelőtt, nem tudtam figyelni, folyton a liszt járt az eszemben. Számtanból be is faragtam, a suszter – akarom mondani, a Bányai tanár úr – rámkérdezett, én meg azt sem tudtam, hogy miről van szó. Hiszen ha anya nem sírt volna...

Mindenesetre nem a Batthyány utca felé mentem haza, kikanyarodtam a Duna-partra, nagyot kerültem. Otthon le-

dobtam a táskámat a sarokba, odaálltam anyu elé.

– Anyukám! Én elviszem azt a lisztet a pékhez... Tudod, egy kiló lisztért adnak egy kiló kenyeret...

– Azt nem szabad, kislíam! Rájönnek, megvernek, megpofoznak... – simogatta meg a fejem. – Hagyd csak, majd lesz valahogy...

Kint csámborogtam az udvarban, a kavicsokat rugdostam. Félóránál tovább nem bírtam. Bementem.

– Anyu...

– Tessék, kislíam...

– Éhes vagyok...

Rámnézett, tudta, hogy mi jár a fejemben. Egy darabig hallgatott, aztán a tálból egy papírzacskóba beleszedte a liszt felét. Kezembe adta.

– De... nagyon vigyázz magadra, kislíam... – mondta csendesen, s újra megsimogatta a fejem.

Rettentő sokáig tartott az út, pedig a Kacska utca tőlünk csak két sarok. Szerencsére sokan álltak sorba, legalább egy ideig békén ácsoroghattam. Úgy is rám került a sor. A pultnak ahhoz a végéhez sodródtam, ahol a kisebbik Bárány lány tett-vett. Rámnézett. Alig tudtam kinyögni:

– Lisztet hoztam... Kenyérért...

– Mennyi?

– Két kiló...

A zacskót a mérlegre dobta, szűken volt annyi, amennyinek mondtam, gyorsan lekapta a mérlegről, kibontotta a zacskó száját. A lábam reszketni kezdett, a kezem elzsibbadt. Láttam, ott van apukája, szemüveges, mindig-mérges, nagydarab ember, a kenyeret hordja ki a sütödéből, kosarakban a bucit. Kisebbsik lánya belenyúlt a zacskóba, ő is morzsolgatta a lisztet, talált egy pici faldarabot, még most is emlékszem, szürke festék volt rajta, egy ház külső vakolata lehetett, rámpillantott, gyönyörű szeme volt, a vakolatdarabkát a földre dobta, rá is taposott, a lisztet meg belerázta a bádoggal bélelt nagy ládába, nyeles falapáttal elkeverte, aztán a polcra levett egy kétkilós kenyeret, elém tette a pultra.

– Tessék...

– Köszönöm... – gondolom, ezt mondhattam, de lehet, hogy ő nem hallotta, mert a torkom nagyon összeszűkül, kiszáradt, s én csak azt hallottam, mikor az ajtón igyekeztem kifelé, hogy utánam szölt – életünkben, szerelmünkben először:

– Szerbusz...

Az utcán vettem csak észre, hogy a kenyér friss, forró, alig bírtam a kezemben tartani, a héja ropogós volt, illatos. Rohanni kezdtem, mint egy félőrült, táncoltam, ugráltam, magamhoz öleltem a kenyeret. A járókelők csodálkozva néztek utánam, de nem sokáig láthattak, mert lélekszakadva rohantam házáig. Kifulladásig estem be a konyhaajtón:

– Anyu! Hoztam kenyeret!

– Kislíam...! – ölelt magához, de megint csak sírt. Igaz, most hamar abbahagyta, tányért tett az asztalra, olajat öntött bele, jól megsózta. A késsel keresztet rajzolt a kenyérrre, biztosan azért, hogy tovább tartson, aztán levágta nekem a ropogós serclit. Ettünk. Kockákat vágtam a kenyérből, meghempergettem a sós olajban, befaltam. Anyu végre mosolygott, ő is evett. Egy-két falat után megkérdezte:

– Kislíam, szereted?

Nagyot nyeltem, mert féltem, hogy férfi létemre könnybe lábad a szemem, s csak azután válaszoltam:

– Szeretem, anyukám... Nagyon szeretem...

Kárpáti Kamil versei

Vers, halhatatlan Ima

Béri Gézának

A szél emelte fel,
a szél kiáltozta szét!
Ne kezem után kapj,
ne kapkodd hült helyét.

Ömlik ez a dal, hát
ne folyjon hiába ki,
a szél emelte fel,
csípő, vad szárnyai.

Rabló rohammal visz
odább kétezer évvel,
a szél emelte fel,
vív járta a széllel!

A széllel, mi a rőt
kövek között a vihart
rabszolga-válladra,
mint lány veti a kacajt,

a széllel, mikor kék
óceán hullámain
kergeti elnyelni
gyümölcsöd, virágaid,

a széllel, ha röpül
s neki oly egyre megy,
téged csókol szájon,
vagy aki érte megy

kétezer év múlva
s leteríti a havon,
s szikrázó tetemén
zsákmánya lesz dalom.

Induló

Utunk de messze, s hóhagyó
és vérpiros, és meggyveres,
a lélekalja télhagyó,
férfinép vagyunk, fegyveres.

Mikor téged vetköztetünk
előbb hajad sátra hull szét,
piros tűzű freskón leszünk
örök testőreid ismét.

Te lenről fel, mi meg onnan
nézzük majd a meggyverő rét
közepén, hogy fűre hulltan
sötétlik a szoknya köréd.

Mint egy bíbor margaréta
közepe vagy meztelenül,
szíromként a szoknya szét a
fűre simul, kezünkbe dül.

Utunk de messze, s hóhagyó,
és vérpiros, és fegyveres!
Piros tűzű freskón te Hó,
ne olvadj el, ne vess, szeress.

„Ahogy ha eljön, egy svédrel, dánnal,
ahogy nemzet szintjén Angliával,
jóba kellett volna lennem Gaállal,
jóba bizony a noah-noáival.

Ha nem kettős csókkal – kézfogással.
Egyházból se kelttészta primással.
Mert nemcsak az előírt fohással...
Másképp nem megy: csak a »száz virággal«.

De Uram, nem: száz virág-nüánsszal,
százféle Dalmady-variánsszal,
lándzsával, ha nem halandzsával,
szmokingba bújt fogdmege szeánsszal!

Adj nekem, Uram, több korrektséget!
Kalapot emelő ellenzéket.
Csak középosztályból kevesebbet!
Ne legyünk mi középosztály-nemzet.

Add, Uram, minden nap felismerjem:
a »sakkozó világfival« szemben
»az ország ügyeit vivők közt« nem
lehet analfabéta több most sem! –

Németh László ahogy mondta Szárszón.
Jaj, ha az értelmiségim vérzön
csupán »idomított szolga«. – Ártóm!
Hogyan lehetne, Uram, a zászlóm?!

Nem az én vértem, pajzsom. Székely.
Nem ott. Itthon. Kisebbség-ermével.
Padlónk alá férgesedik P-vel!
Hogy leszünk mi valaha Tündérbert?!”

Párbeszéd

I
– Költér! Ha én itt vagyok, ő meg ott,
ha én vagyok az Igen s ő a Nem,
melyiket választod kettőnk közül?

– A harmadikat: köztetek a rést.

2

– Neked így se jó, nekem úgy se jó.
Számodra melyik a legjobb rendszer?

– Ha megvéd tőled; téged tőlem óv.
S mindkettőnket leginkább magunktól.

Tóth Árpád ajánlót keres

Elárvult panoptikum

RÓNAY LÁSZLÓ
ROVATA

Azt ajánlották, próbálkozzék annál a kiadónál, amely nemzedéktársai könyveit is megjelenteti. Nem szívesen vállalkozott ilyesmire, visszahúzódó, nagyon szerény ember volt. Különben is rengeteg idejét vette el szerkesztőségi munkája. Tudta, hogy ezeket az írásait nem fogják emlegetni, de robotolt, meg kell élniük, s most már hárman vannak. Végül mégis összegereblyázta költeményeit, s most ott ült velük a kiadó irodalmi vezetője előtt.

Ez a vezető sajátosan értelmelte az irodalmat. Nem a művek színvonalát tekintette lényegesnek, a nyereség volt a fontos, azért is kapta ezt a feladatot. Az irodalomhoz nem igazán konyított, viszont hatalmas regisztere volt gépében azokról, kiknek neve szerepelt a legújabb irodalomtörténet vaskos kötetében, s ezt még kiegészítette a fiatalok neveivel. Ilyesformán biztonságban érezhette magát.

Tóth Árpád

– Mondja, kérem, a nevét! – fordult a költőhöz az irodalmi vezető.

– Tóth Árpád.

Miért beszél ilyen halkán? Alig lehet a szavát érteni.

– Miben segíthetek?

– Verseskötetet hoztam. Szeretném megjelentetni a költeményeimet. Második kiadás lenne – tette hozzá.

– Szóval már megjelentek a versei?

A költő bólintott. Kicsit szégyenkezett, hiszen már több kiadásról is számot adhatott volna, de azt a tanácsot kapta, ne dicsekedjék ezzel.

– Mondja még egyszer a nevét.

– Tóth Árpád.

A menedzser irodalmi vezető lázasan futtatta gépén a névsort. Tóth Árpád neve nem szerepelt. Lehet, hogy tévedett. Még egyszer próbálkozott, de most sem járt eredménnyel. – Összes versekre gondolt? – kérdezte gondterhelten. A költő bólintott: – Nem olyan sok – mondta biztatásul.

– Talán kézenfekvőbb volna egy jó válogatás. Tudja, a versek nem nyereségesek.

– Annak idején sem voltak azok.

– Annak idején? – (Nem látszik rajta a kor, hány éves lehet?)

– Melyik lapnál dolgozott?

– Talán a *Nyugat* volt a legfontosabb.

Az irodalmi vezető kicsit megriadt. A *Nyugat* nevét ő is hallotta. De miért nem szerepel a neve a regiszterben? És miért nem írtak róla az irodalomtörténetben? Igaz, a *Nyugatban* is szerepeltek dilettánsok, nyugtatta magát.

– Mutassa a kéziratot! – Belelapozott a gyűjteménybe. Valami rövidebbet keresett. A hosszabbakat nem kedvelte. Ideje sem volt végigolvasni őket. Balszerencséjére egy hosszabbnál nyílt ki a kéziratcsomag. *Lélektől lélekig* volt a címe. Közhely, gondolta. Ócska közhely.

Elolvasta az első versszakot:

*Állok az ablak mellett éjszaka,
S a mérhetetlen messzeségen át
Szemembe gyűjtöm össze egy szelíd
Távol csillag remegő sugarát.*

Nézzük a végét!

*Ó, jaj, barátság, ó jaj, szerelem!
Ó jaj, az út lélektől lélekig!
Küldözzük a szem csüggedt sugarát,
S köztünk a roppant, jeges úr lakik!*

– Egy erős válogatás biztos menni fog – fordult a várakozó költőhöz. – Tudna referenciákat mondani?

– Micsodát?

– Hát ajánlókat. Lehetőleg neves ajánlókat. Ha a támogatást adó – esetleg adó – adóbizottság tagjai megpillantják a neveket, meglágyul a szívük, ha ismerttel találkoznak. Várjon csak! Előveszek egy kérelmet. Írjuk be először az ajánlókat! A többi ráér. – Tollat ragadott. – Akkor mondja az első nevet!

– Babits Mihály! – lehelte Tóth Árpád alig hallhatóan.
– Babitsot mondott? – Letette a tollat. – Ne tréfáljon! Babits ajánlaná önt? Ezt nem hiszem.

– Pedig tényleg írt rólam. Azt hiszem, kedvelt.
„*Ostoba vice.*” Kicsit gondolkodott, aztán lenyomta telefonján az egyik gombot. Az ajtóban csinos ifjú hölgy jelent meg.
– Klárka, menjen föl a könyvtárba! Hozzon le nekem egy Babits-kötetet! De ne a verseit vagy a regényeit. Azt kérem, amelyekben a költészetről és a költőkről írt.

A hölgy eltűnt. Míg vissza nem tért, hallgattak. Ám egy-két perc sem telt el, s máris az asztalra helyezte az *Esszék, tanulmányok* két kötetét. A menedzser izgatottan lapozgatott a másodikban. Ott tényleg szerepelt Tóth Árpád. Olvasni kezdte.

„*Egy nagy költő távozott közülünk e sugaras, nosztalgikus őszben, csöndesen elszunnyadva egy este, mint aki elalszik egy csodálatos vonat pamlagán, hogy reggel felé egy távoli és nyugalmasabb hazában ébredjen.*”

„*Semmi – gondolta –, ez csak szépelgés.*” Olvasta tovább.
„*Jönni fog majd egy Irodalom, mint dúsgazdag halott örököse, és hivatalosan számba veszi a hagyatékát. Én nem tudok számolni, lajstromozni. Kezem tétován jár-kelel a kincsek közt, még érzi rajtuk egy más kéz jellegét, egy szelíd, nemes baráti kézét, melyet már sosem fog megszoritani.*”

„*Baráti elfogultság. Ez még mindig nem meggyőző. Bár a »kincsek« azért – esetleg – jelez valamit.*”

– Más ajánlója is volna?

– Kosztolányi. Vagy Németh László. Szabó Lőrinc, Weöres Sándor...

– Kosztolányi? – Ezt felélénkülve mondta.

– Verset is írt.

– Nézzük! Félhangosan olvasta a *Tóth Árpád halotti maszkját*:

*Ahogy a szobrász
önti a gipszet
a halhatatlan
arcra, azonkép
öntjük mi céhesek-
művesek szavunknak
atyaságát és várunk,
várunk, míg a kintől
kővé nem mered.*

*Aztán korba mondjuk,
életében áldott,
holtában is áldott,
tisztá, szemérmes,
mértékes, csöndes,
hallgató és bölcs
méla tűnődő,
árva, magányos,
igazi ember,
igazi költő.*

Behajtott a könyvet. Tűnődve szemlélte a szerény ember két, aki majdhogynem alázatosan ült a széken. „*Igazi ember? Igazi költő?*” Ilyet azért nem mindenkiről szoktak leírni. Még egyszer beletekintett a kéziratba.

Kerék Imre versei

A Rinya partján

Nézd, a Rinyának
habja hogy árad,
s megtorpan a tükre a mart peremén.
Csillagi lepkék
ringnak a gyöngykék,
áttetsző – tiszta meder fenekén.

Nézd csak a bikkfák
hajzuhatagját,
szőkéllik rajtuk a menny aranya.
Fészken pittyegve
moccan a fecske,
a többi is már megtér haza.

Kutyák ugatják
a Hold rőt sajtját. –
Mire vársz még? Fordulj be és aludj! –
S ha jön a Hajnal
madárszivajjal,
füleld, mit jósol a kandi kakukk!

Egy régi nyírfa emlékére

Hogyan is feledném azt a vetkező nyírfát,
amikor gallyai sorsát az égre írták;
S ha mi lombja maradt is, szállingózott a fűre.
Tövében öreg pásztor fújta görbedten ülve
szomorgó furulyáját: dallama lassú volt, fáradt. –
A zúzos facsúcs pihenőül szolgált a vadmadárnak.
Fecskék is ficserésztek, nagy útra készülöben,
egy vén golya maradt még, magányos, néma őrszem.
Ősz volt, kései ősz volt. Püspöklila kecskerágók,
dércsípte kőkénybokrok ringtak, csöndet vigyázók...
Múlóban most is minden, beleborzong az ember,
s bár enyhe napsütéssel ébreszt az őszi reggel:
búcsúzó ölelésként valami őszi bánat
hálózza be sejtjeinket, akár körül a tájat.
S tölgyet, hársat, platánt, ördögsekeret hajszol,
cibál goromba szél délidőben, alkonyatkor. –
Láthatok még fát ezernyit, kószálva, barangolva,
de vele zöldkorom szép emléke éled újra...

CSIBA ZSOLT

Ménrót király, a nagy vadász és építőmester

második rész

Ógörög vonatkozások

Sokan azon empirizmus szintjére zuhantak, amit Platón úgy megvetett, és azoknak a görögöknek a szintjére, akiket Ploutarkhos kigúnyolt, mivel többé nem voltak képesek megkülönböztetni Apollónt Héliosztól, a valóságot a jelenségtől.

Ananda Kentish Coomaraswamy

Az ógörög szellemiség is jelentős mértékben merített a napkeleti bölcsességből. Például Püthagorasz felszentelt Amon kispapként tért haza egyiptomi tanulmányútjáról és az általa alapított, erőteljes – az ősi, zenei beavatást is magában foglaló – reszakralizáló iskola viszonylag hosszú ideig képes volt ellenállni az elvilágiasító (modernizációs) törekvéseknek. Thálész állítólag indiai körúton járt és otthon hatha-jógát gyakorolt. Epheszosi Hérakleitosz, ahogy Kerényi Károly nevezte, „a tűz filozófusa” (vö.: a perzsa zoroasztrizmus reszakralizáló változatával), a neves Artemisz templommal büszkélkedő kisázsiai városállam baszileoszi (papkirályi) rangjáról mondott le testvére javára. Themisztoklész – a szalamiszi győző (Kr.e. 480) – korábbi ellenfelénél, Xerxésznél lelt végül menedéket politikai vetélytársai elől. A Szokratész tanítvány, Xenophón, az *Anabázis* hőse pedig, fontos példaképnek tartotta II. Nagy Küroszt, akiről regényt is írt.

...hamis vonal alá került
a közerkölcs, az anyagelosztás
kötve lett a római joghoz...

Az is érdekes kérdés lehet, hogy a térségben, a szakrális és a modernista látásmódok közötti, évezredek óta dúló küzdelem, milyen hatást gyakorolhatott például a peloponnészoszi háború (Kr.e. 431–404) kirobbanására, a népuralmi (demokráta) Athén és az arisztokratikus Spárta között (az „arisztokratizmus” kifejezést, eredetileg „a kiválók uralma” értelemben használták) illetve a szofistákkal és demagógokkal szemben álló Szokratész–Platón–Arisztophanész hármassal fémjelzett csörtékre. Érdekességképpen megjegyzendő, hogy Szok-

ratészt, egy éppen hatalmon lévő, reszakralizáló indíttatású Tanács ítélte bűnök pohárra, mert – tévesen – modernista szofistának nézték, melyből kifolyólag „az ifjúság megrontásával” vádolták. A dolog pikantériáját fokozza, hogy Arisztophanész, az egyébiránt igen lényeglátó, *Felhők* című modernizmus bírálatában, állítólag Szokratésznak is üzent (vö.: Albert Gábor: *Védkező halálraítéltek – Szokratész és Bakunyin*). Tulajdonképpen Platón az, aki meggyőzően megtisztítja mesterének tanításait a félremagyarázásoktól.

Ezen kulcsfontosságú időszak végül a makedón Nagy Sándor (Iszkander), lehengerlő fellépésével zárul, aki érdekes módon éppen ott hunyt el – Kr.e. 323. június 10-én –, ahol az eddigiekben megidézett, máig ható lázas folyamat igazából világhódító erőre kapott, Babilonban...

A Ménrót király elleni küzdelmekről

Khús nemzé Nimródot is; ez kezdte hatalmassá lenni a földön. Ez hatalmas vadász vala az Úr előtt, azért mondják: »Hatalmas vadász az Úr előtt, mint Nimród.« Az ő birodalmának kezdete volt Bábel, Erekh, Akkád, és Kálnéh a Sineár földén. E földről ment aztán Assiriába, és építé Ninivét, Rekhoboth városát, és Kaláht.

Mózes I. könyve. 10.8–12. (Károli Gáspár ford.)

Az eredetileg reszakralizáló templomnak szánt Babel-tornya egy idő után, már mint az emberi gőg és nagyravagyás jelképe jelenik meg a leírásokban (vö.: az Ószövetség bizonyos olvasata szerint, rituális gyülekezésre szolgáló kultuszhely (zsinagóga) nem épülhet domb-ra vagy magaslatra, csak vízszintbe illetve völgybe), azonban Morvay Péter *Miért akarta Nimród megölni Istent?* (Az első zsarnok; Hetek. 2013. XVII/41. szám) című írása még tovább megy, mert szerinte, „valójában a történelem első despotájáról, a lázadók örök jelképéről, a gigászok leszármazottjáról, a szabadkőműves rend első nagymesteréről, a globalizmus ősatyjáról van szó. (...) Újra megtanította az embereket azoknak az istenségeknek és bálványoknak az imáadására, amelyeket az óvilág nemzedéke tisztelt, ahogyan arra az özönvíz előtt az emberek közé keveredett bukott angyalok tanították őket.”

A hit és a zsarnokság konfliktusa című részben tovább boncolgatva a témát, a szerző kifejti, hogy „Az ókori szerzők által első zsarnoknak tekintett uralkodó sorsa az apokrif hagyomány szerint több ponton kapcsolódik Ábrahám sorsához, elhívásához és küzdelmeihez is. (...) A Jásár könyveként ismert ókori történelmi apokrif szerint, (...) Nimród nem adta fel célját, hogy a kortársait szembefordítsa Istemmel.”

A világ megrontója cím alatt pedig azt írja, hogy „Az Amráfel név egyik lehetséges jelentése a Zsidó Enciklopédia szerint: »az, akinek a parancsai sötétséget hoztak a világra« (...) A bibliai történetből ismert, hogy a Szodoma és a körülötte fekvő négy város koalíciója súlyos vereséget szenvedett a Sineár földjéről érkező támadókkal szemben, akik el is hurcolták a városok lakosságát és vagyonát. A foglyok között volt Lót, »Ábrám testvérének fia« is, aki Szodomában lakott...”, mely utóbbi megjegyzések, benyomásunk szerint tulajdonképpen kedvező vonásokkal is felruhazzák Ménrót királyt, hiszen ha jól rémlik, Szodoma, Gomora és – tegyük a szívünkre a kezünket – Lót megítélése körül is létezik bizonytalanság, valamint, hogy úgy mondjuk, az „ellenmozgások” sem lehettek feltétlenül népszerűtlenek, például „a nagy Babilon, a szajhálkodás és mindenféle utálatosság anyja.” (Jelenések könyve 17,5.) városába bevonuló perzsa csapatokat is állítólag üdvözléssel köszöntötte az elgyötört nép és valószínűleg a Turul- (Sólyom) dinasztiát képviselő Attila, turáni–szkíta–hun Napkirályt (vö.: Árpád nagyfejedelem szintén a Turul-uralkodói rend képviselője) sem véletlenül hívhatták „Isten ostorának” az erkölcsében megroppant, szétesőben lévő Rómában, amiről Csontváry Kosztka Tivadar így ír *Önéletrajzában*: „Isten tagadásával, már kétezer évvel előbb a Rómaiak Baalbekben Bacchusnak, Antoniusnak és a Veszta-szűznek templomot emeltek, és ezek a rómaiak voltak később egész Európának urai és vallás-erkölcsi téren előljárói. Innen áradt szét a nagy Istentelen káosz minden téren. Körvonalazták először Istent, hamis vonal alá került a közerkölcs, az anyagelosztás kötve lett a római joghoz, a pazar, szertelen élvvagy határokat nem ismert, (...) az isteni végzet (...) Attilát a közerkölcs helyreállítására mozgósította.”

Mindezek alapján voltaképp az a benyomásunk, mintha sok helyütt azzal vádolnák Ménrót királyt, amit valószínűleg ellene követtek el, hiszen – ha levesszük a fordítottság szemüvegét – a leírások alapján felismerhetőnek véljük a Nimród-kultusz reszakralizáló jellegét, mely egyfajta válasz lehetett a korabeli elvilágiasodásra (modernista újításra), a megosztó természetű (principálisan dualista) szemléleti hatalomátvitel következménye okán megjelenő látásmódbéli zűrzavarra, szét-töredezettségre. „A történelem első despotája”-ként történő megjelenítése kapcsán, a vonatkozó regék üzenetei alapján inkább úgy véljük, hogy valójában pap-királyként azonosíthatjuk Ménrótot, mely minőség esetében a kezdetek azon jelképes városállami uralkodójára utalhat, aki leginkább a nomád és a letelepedett szakralitás közötti átmenet, tehát szellemi (spirituális) értelemben inkább az Aranykor és az Ezüstkor közötti idők képviselője, amikor a modernizmus látásmódja már mint valós, ám még meglehetősen erőtlen fenyegetés merülhetett fel. Az időben, a mondai Sötét Kor kezdetére (Kr.e. 3000) történő helyezése által viszont a szakralitás azon jelképes alakjává is vált, akinek már elkeseredett küzdelmeket kellett folytatnia a hatalmát megrengető deszakralizáció térnyerésével szemben. „A szabadkőműves rend első nagymesteréről, a globalizmus ósatyjáról van szó.”

Közismert, hogy a szabadkőműveség eredetileg valamely középkori építőmester céh, káin–apollói (letelepedett-szakralis) beavatási szervezete volt, mely az idők során „moderni-

zálódott”, ami a beavatás tartalmának – a belső magban történő – ellenkezőjébe fordítását eredményezte, és így lett a jelenkori ábel–hélioszi (nomád-modernista) látásmódú globalizációnak egyik legfontosabb, titokzatos, okkultista előmozdítója. „A lázadók örök jelképe”: Ismereteink szerint nem Ménrót, hanem hozzávetőlegesen 1200 évvel később, Ábrahám lázadt fel valamely okból, a szakralis „Nimród-vallás” ellen, a sumér Úr városában, ami alapján természetesen nem lehet következtetni az Ábrahám hagyomány valódi látásmódjának lényegiségére, hiszen a szakralitáson belül is létezhetnek komoly feszültségek (vö.: Firdáuszi: „Sahname”).

A mozgalomnak, már a felbukkanása idején is kétféle – egy reszakralizáló és egy forradalmi modernista – olvasata létezhetett, hiszen ekkortájt valamiért a kiváló Hammurapi is törvénykezni kényszerült (vö.: a XVI. századi átütőerejű elkufárosodás, a Medici bankárdinasztia pápai és a reformáció korának fortyogásával (Bogár László: *Ellencsászár*)). Megjegyzendő, hogy jóval Ábrahám fellépése előtt már voltak olyanok, akiknek fő bevételi forrása a hitelezés volt. Ily módon vált ismertté, például a dél-sumér Larszában, Balmu-namhe neve, aki a Kr.e. 19. században élt.

Érdekesnek tűnik az is, hogy például a sémita eredetű iszlám, egyfajta, mintegy önmagának alkotott, szakralis Ibrahim illetve Mózes képet ápol, és – a szellemi hazatérés esélye szempontjából eléggé szerencsétlen módon – osztja a turáni „Nimród” illetve turano-amonita „Fáraó” ellenességét, míg ezzel együtt bármilyen jellegű, esetleg modernizmusra utaló vonatkozástól elhatárolódik, mint az *iszlam.com* írja:

„A zsidóság nem fogadja el Jézus Krisztust és Mohamedet (béke legyen velük). A keresztények pedig visszautasítják Mohamedet (béke legyen vele), és tulajdonképpen Mózeset (béke legyen vele) is, mivel nem az ő törvényei szerint élnek. A muszlimok az összes prófétát elfogadják, mert ők Isten hívívői.” Máshol pedig ezt írják: „a zsidóság megszakította a szerződését Istennel, mert nem fogadta el Jézust (béke legyen vele) prófétának.” (vö.: Bizonyos értelemben tovább bonyolítja a képletet az az önellentmondásnak tűnő jelenség, hogy a roppant szigorú elvárásokról is ismert amerikai neokonzervatív, „evangéliumi” szekták látásmódjára jobbra az jellemző, hogy inkább az Ószövetség alapján magyarázzák az Újszövetséget, semmint fordítva.)

Férfi övcsat Szkítiából

Az aranykori szakralitás egysége az égben

„A becsületes filozófiai gondolkodás, ha elutasítja a Kinyilatkoztatás vezérlő csillagát, elkerülhetetlenül »a szkepticizmus poklába« vezet és az Ész felemészti önmagát. (...) Csak »a hit győzelme« vihet ki az abszolút kételkedés zsákutcájából – mondja Pavel Florenszkij –, és akkor »az Ész tántorgó repedései között az Örökkévalóság kékje ragyog...«, az Ész hamis temploma fölött fellobbannak az igaz és tökéletes irányítás fényei«. Az Igazság elérhetetlen az Ész akaratából, bár eszünk az Igazság küszöbéig terelhet bennünket. De egyedül a tiszta hit érti meg az igazságot.” (Török Endre: Az orosz vallásbölcselet virágkora II.)

Ha az Aranykor emberének, „aki szerelmes Istenbe” (vö.: „istenember”, Szolovjov–Dosztojevszkij) és a Sötét Kor emberének, aki szerint „Isten (ha van) szerelmes az emberbe”, vagyis az önmagába szerelmes ember (vö.: „emberisten”, Szolovjov–Dosztojevszkij) „globalizmusát” szeretnénk összehasonlítani, akkor lényegretörően azt tudnánk mondani, hogy a hajdan volt szakrális változat, főképpen annyit jelentett, hogy egy volt az Isten jóformán mindenki számára, ami túlnyomó többségüket bizonyos alapelvek, magától értetődő betartására ösztönözték (vö.: az Aranykor pásztorkodó–kertészkedő népeinek, szigorúsággal és valós szeretettel óvott (Világkirály: aki sebez és gyógyít), „békés tejívó” hangulatával illetve a Mahábháratában a csata előtti szabály egyeztetéssel a felek között, amit aztán nem tartanak be, utalva a Sötét Kor kezdetére). A különféle családok, törzsek, népek önazonosságtudata (identitása) igazából már a bűnbeesést–kiűzetést követően – amióta dolgoznunk kell a mindennapi betevőért – tehát a legkorábbi idők óta jelen van, mint Nyikolaj Trubeckoj fogalmaz: „A nyelv és a kultúra dialektikus széttagoltsága olyan szorosan kötődik a társadalmi szerveződés lényegéhez, hogy a nemzeti sokszínűség megszüntetésére tett kísérlet a kultúra elszegényedéséhez és elsovadásához vezetne.”

Ha korunk modernista globalizmusát nézzük – „amelybe minden elképzelhető eszközzel hajtják az emberiséget.” (René Guénon: A modern világ válsága) – akkor ennek háttérében gyakran egyfajta sajátos, fordított szemléleti felfogás észlelhető: A merőben profán „földi Paradicsom” kimódolt megteremtésének látomásából (utópiájából) fakadó „egységesítő” törekvés, tulajdonképpen a természet-fölöttibe vetített, istenített Megkülönböztetés, a küzdelmes Kettő hitéből meríti erejét, mely révén a modernista „láthatatlan mozgató” voltaképp elzárja magát az igazi természet-fölötti, tehát a valódi üdvösség lehetőségének

Nap anyácska

jukagir népköltés

Nap anyácska,
melegdeddel
minket melegíts!
Táplálékot
melegdeddel
minékünk teríts!
Közélgő
veszedelmet
tőlünk messze repíts!

BEDE ANNA fordítása

területétől (vö.: a Piramis csúcsát – tehát az ég felé nyitás lehetőségét – lezáró, lefejezett (dekapitált) piramis, ész-kultuszt sejtető, principálisan dualista „harmadik szem” jelképével).

Az Aranykorban illetve az Ezüstkorbán valószínűleg a legtöbben még nem akartak minden áron „győzni”, hanem inkább arra törekedtek, hogy lehetőleg, minden helyzetben Isten legyen a győztes, elsősorban belül. Alighanem ennek a legkorábbi szellemiségnek a nyoma maradt fenn például a mongol-birkózásnál is, amikor a küzdők először a homlok felé, a szakrális „harmadik szem” tájékára emelik a kezüket, majd köszöntik egymást: „Kök-szü”. Ez nagyjából azt jelenti, hogy az abszolút ég alatt lefolytatják a harc és a béke, a hang és a csend, a mozgás és a mozdulatlanság viszonylagos, mulandó természetű, de helyreállító indíttatású küzdelmét (vö.: „Megbontják az ősi rendet. A pusztaiak nem túrik ezt majd szó nélkül.”, Szomjas György: Talpuk alatt füttyül a szél).

Ha korunk modernista globalizmusát nézzük, akkor ennek háttérében egyfajta fordított szemléleti felfogás észlelhető.

Talán csak a magyar szellemiség évszázadokon átívelő bujdosásba kényszerítettsége magyarázhatja, hogy ezidáig nem keltett komolyabb hullámokat idehaza az egyik legnagyobb orosz vallásbölcselelő Vlagyimir Szolovjov „*turanofil pánmongolizmus*”-a, az eurázsianizmus eszméjének szellemi alapvetése. Ennek a vonalnak képviselője a már említett Nyikolaj Szergejevics Trubeckoj herceg (1890–1938), akinek egyik alapműve, a *Dzsingisz kán hagyatéka* 2011-ben jelent meg itthon, az Attraktor Kiadó gondozásában. A szerző ebben a könyvben nem csak a turáni íjészítő lovas nomád őskultúra szakrális egyistenhitét bizonyítja, hanem annak a meggyőződésének is hangot ad, hogy szerinte a kortárs napnyugati látásmód valójában az evilági öncélúság (egocentrizmus) eszméjén alapul, melynek két arca a sovinizmus (az egyéni, törzsi, faji, vallási, nemzeti, stb... öncélúság) és a nemzetköziség (kozmpopolitizmus), ahol az utóbbi az előbbi szolgája, trójai falova, a fölényre (hegemóniára) törekvés kifejezője, az eltérő kultúrák gyengítése, leminősítése, felbomlasztása által. Tünődésre készítő módon a Nyikolaj Trubeckoj által felvázolt elképzeléseknek nem igazán mond ellent az a találkozó, amit 1910-ben az Aldrich, a J. P. Morgan, a Rockefeller és a Kuhn, Loeb, & Co. bankok képviselői tartottak egy félreeső helyen, a georgia-i Jekyll-szigeteken, Paul Warburg – a későbbi FED elnök – vezetésével, melynek nyomán 1913 karácsonyán került sor arra a szenátusbéli szavatra, ami által az USA Nemzeti Bankja – tehát a dollár nyomtatása valamint voltaképpen a világ pénzforgalmának ellenőrzése – magánkézbe került, mely eseményre mintegy karöltve megszületett az FBI és a „Rágalmazás Ellenes Liga” szervezete is. Ezen történések kapcsán Baji Lázár Imre a *Leviathán vizeim* című írásában, a kicsit később eszmélő Woodrow Wilson elnököt idézi: „Nemzetünk a hitelek rendszerének irányítása alá került, amely magánkézben összpontosul. A nemzetek növekedése és minden tevékenységünk néhány ember kezébe került, akik saját érdekeikből kifolyólag ellenőrzik és rombolják a gazdasági szabadságot. Az egyik legkiszolgáltatottabb és dominált kormány lettünk a világon, olyan, amely nem a szabad véleményen, többségi választói akaraton alapul, hanem domináns emberek egy kis csoportjának

kezében van.”, amihez Baji Lázár hozzáteszi: „a tömegember századában a pénz hatalom soha nem látott történelemformáló, létpusztító és ego átalakító szerephez jutott.” Benyomásunk szerint többek között ennek hatása érezhető a világos értékrend, a tisztelet kultúrája, a példaadás, „uram bocsá” a közösségi szellemiséget előmozdító egyenruha és az önlegyőzés erényeire súlyt helyező – a drága, bentlakásos elitkollégiumoktól amúgy érdekes módon nem idegen –, szigorú hozzáállást bíráló és „gyógymódként” a modernista, „alternatív” felfogást erőltető felsőoktatásban is, melynek szétterjedő befolyása megbízhatóan „termeli” a köznevelés fegyverzetlen, önző, nárcisztikus, elkényeztetett, ergo „szabad”, de önmagát általában remekül „eladni” igyekvő ifjúságának – valójában inkább atomizálnak és kiszolgáltatottnak tűnő – hadát, az amúgy is széthullóban lévő napnyugati társadalmak számára. Avagy hasonló indíttatás sejthető a szivárvány minden színében csábító, a modernista és a szakrális látásmódokat összekeverő, ezáltal az utóbbi elvilágiasító, az összes bevett vallást mintegy önmagába olvasztani vágyó, tehát nagyon is hódítónak (invazívna)knak – azonban önmagát „békepártinak” („pacifistának”), a vé-

Almássy Katinka Alku

Papp Árpád emlékére

az alknak kígyófeje van.
hazád házad fölött
csüngő kárhozat.
csellel elvették házadat,
házadban házadat,
védőangyalod démoni
kísértőd lett.
veszedelmes útvesztőkön
ellenőrzött barátság torzul,
lezárt egy korszakot.
sem nyállal
sem karddal
sem tollal
sem szögcsőrrel
sem atommal
sem irányítással
formális szuverenitással
szabadságvágyadat a
forrongó márciusban
sem házadban a hazát,
bűnöző embersivatagtól,
mulandóság végóráiban sem
kapod vissza.
Zenit a Nadírral
helyet cserél.
melyből kiviláglik
a gyaloglás profán
képe, az emberiség
keresztmetszete, benne
az alku, az áru,
az ember.

dekezni próbálót pedig javíthatatlanul erőszakosnak láttató (vö.: a fizetett Femen ügynöknők tevékenységével) – „új idő” („new age”) mozgalom térnyerésében is, ami szintén nem látszik spontán, „össznépi” felbuzdulásnak. Annál kevésbé, mivel Aurobindo illetve Blavatsky alapján, de főképpen, az ál-szakrális „ész-élet” kultuszos (vö.: a „teremtő gondolat” elvvel) Rudolf Steiner és Aleister Crowley nyomán, az önmagát ateistának valló Abraham Maslow, valamint – az idős korában az okkultizmus felé vonzó – Carl Rogers pszichológusok vezette agytröszt bábáskodása révén kelt életre az amerikai Esalen Intézetben az 1950-es években (vö.: Rama P. Coomaraswamy: A hinduizmus deszakralizálása nyugati fogyasztásra; Nesta Webster: Titkos társaságok és felforgató mozgalmak). Mindebből következően napjaink Napnyugat uralta világában, kiemelten megfontolandónak tűnik Blaise Pascal örökbecsű intelme: „Aki angyalt játszik, ördögöt alakít.”.

Mit is ír a Kr.e. 3200–3000 körül kelt – a korábban egységes Veda négyfelé esése nyomán megnyilvánított – turano-ind Vishnu Purána a Vaskorról? „Az Istenek oltárain a tűz kialszik, többé senki sem gondolja őket, az ember önmagát kiáltja ki Istennek és a Világ közepének, s azt mondja, nem kell Isten, nem létezik. (...) A vaskori ember hazug, nem ismeri az Igazságot, becsapja önmagát és másokat is. A vaskori ember nincs tekintettel embertársára, csak önmaga boldogulása érdekli, a vaskorban a jóslatok szerint megszűnnek a közösségek. Az embereket végtelen bizalmatlanság keríti hatalmába, mindenki félni fog az embertársától, mindenki gyilkost fog sejtetni a vele szembe jövőben, az ember elfelejt bízni, elfelejt szeretni (...) Az összes jóslat szerint: A vaskori ember – pontosan ezek miatt – végtelenül boldogtalan és beteg. (...) A szakák (turano-szkiták) ébrednek fel elsőként, ahogy évezredekkel ezelőtt is ők vitték a világosságot! Elsőnek a szakák népe tér magához, utána a többi.”, mellyel kapcsolatban Szent Máté apostol világosan kijelöli a cselekvés követendő irányát: „Ezért ti elsősorban az Isten országát és annak igazságát keressétek” (Mt. 6, 33).

Vége

Oláh András Hátha

lassan szokom meg az új teret
a félig kiürített lakásban csellengő bútorokat
a becsapódást túléltem
de a reflexek megkoptak mint a bizalom
– egymásra süketülve virrasztottunk
amikor dideregni kezdtek bennünk a reggelek
hogy juthatott ilyesmi eszedbe:
asztalt bontani örökre...
már nem tudom hol kezdődött és kivel
véletlenül maradt-e nyitva a szíved
vagy csak eltévedtél
már nem várlak haza
tudom hogy kiégettél az emlékeidből
ahogy tudnom kellett volna – érezni
legalább – hogy száműzött félelmeim
mikor ereszkedtek térdre...
a falióra lélegzetét hallgatom
beléd zsugorodom mintha csak belőled
lennék semmi másból s várom hogy valaki
kinyissa az emlékek rám kattanó lakatját

Körök, gyűrűk, bugyrok

Olvasólámpa
KÖNYVEKRŐL, ÍRÓKRŐL

A szódásló apoteózisa

*A semmi ágán ül szívem,
kis teste hangtalan vacog,
köréje gyűlnek szeliden
s nézik, nézik a csillagok.*

József Attila: Reménytelenül

Válogatott verseinek nyitó fotográfiáján Béri Géza látható, egy köztéri padon ül – de a padnak se ülődeszkája, se háttámlája... Lehetne-e képen kifejezni jobban az alkotó ember zsigerig, csontig hasító gyötörtetését? Lehetne-e pontosabban megközelíteni eleven költőnek a valóságba kötő viszonyrendszerét? Aligha!

Költőről, alkotásairól készülöm rögzíteni személyes benyomásaimat, megérzéseimet, tán nem kegyeletstértő tehát, ha József Attila sorai jutottak eszembe. Valamire való alkotó mind, munkáiban azt a határa nincs kiszolgáltatottságot, egyedülvalóságot kísérli meg szavakba, gondolatokba párolni, ami mindennél jobban elhatárolja, egyszersmind beleköti őt a kívül-béül megélt valóságba, a mindig torzképével ríogató, valójában megragadhatatlan örök létezésbe. Ezen a nyomon kísérlem meg hát a fölismerést ez írásban, Béri Géza néhány novellája, verseinek szóképei nyomán.

Úgy vélem, minden alkotás egy-egy személyes mitológia, a tudható valóság és a mögöttes tartományok leképezésére. Ezért aztán amennyire általános érvényű, úgy annyira személyesen egyedi is. Bármiféle csoportosítás, szerkesztés egy novellás- vagy verseskönyv tartalmának összeválogatásában erősítheti, de gyengítheti is a tartalmi egységek erejét, sugalmainak igazságát. Szerető gonddal és jó érzéssel válogatott novellafüzért jelentetett meg a Stádium Kiadó Béri Géza írásaival, *A sárkányölő* címmel, melynek rejtekes világát Kirják Miklós grafikái segítenek megközelíteni.

A lélekből zengő valóság és azzal feleselő torz anyagi mása egyeztetetősége vagy különbözősége – egymásrafeszülő ritka szövetek alakította hullámképekhez hasonlatosan –, tartalmi feszültségeiben keletkezett bármilyen írásmű igazi értékét. A megélt világ és az abban torzult személyiség, a vágyak és az álmok szakította sebek megvallása, kitakarása teszi hitelessé Béri valamennyi, e könyvben olvasható novelláját. Ez az őszinteség fűzi össze a valóságos és az álomszerű képeket, az eleven jelenlétet és a mítikussá nemesedő, régmúlt ködeibe vesző meseszöveget. Mindkét síkon kiváló bajvívó az író, tárca tömörségű kisnovellákban is ugyanez a távolság, mélység kényszeríti az olvasót a vele való közösség felvállalására. Tehetné ezt azzal is, hogy csak tárgyilagos pontossággal, szikár szerkezetben leírná mindazokat a sorscsapásokat, melyeket ráért

saját kora, élettére. De azt olcsó hatáskeltésnek tudja. E tudat tette igazán jó, egyéni hangú íróvá, költővé; így válhatott a valóság varázslójává, festett vérzés haszonleszi kufárja helyett.

Terjedelmi okból nem vállalkozhatom valamennyi, e kiadványban megjelentetett novella taglalására, leszögezem azonban, szerkezetépítésben, meseszövevényben mind egyformán mives darab. Nem minuciózusan kerekre formált, írószakmai mesterdarabok, sokkal inkább az írói lélek magyarázhatatlan, finom rezdüléseit továbbhullámzó miniatúrák, mégis, ott van bennük a behatárolhatóságban szűkké lett valóságos világ. Minden kis- és nagyszerűségével.

Az *Amatórfilm* és az *A szódásló* című novellákban – bizonyosan a gondos szerkesztés miatt kerültek a könyv végére – összegezhető Béri Géza hitvallása a létről és az emberről. A könyvben szereplő megelőző novellák, tárcanovellák néhol megol-

Kirják Miklós illusztrációja

datlan belső feszültsége, ebből feszülő ív itt, e két novellában jut nyugvópontra, s noha az élő valóság eszenciáját nem képes leírni vagy befogadni egyikünk sem, fontos adalékot tár elénk a szabadság és az elmúlás megértéséhez.

Fontos, mert mindnyájan ezer, olykor gúzsbakötő szállal vagyunk a létezésbe kötve, legtöbbször nem is tudjuk, ilyen-olyan válaszreakciónk abból az előképből veszi a mintát, amelyet szüleink, közeli rokonaink, barátaink, a szűkebb-tágabb befogadó közösség eléggé rövidre szabott mozgástere sugallott. Ezek mögött – fölött? – létezik azonban egy második valóság, a lélek valósága, szabályrendszere, ami sokkal fontosabb igazság betöltésére, megélésére kötelez: ember voltunk csak gyarlóságaink, hibáink, bűneink akár ki sem mondott nevén nevezésében teljesebben ki, hogy gyógyulhassunk azoktól szépen, egyszerűen. Mert létezésünk egyben tanúságtétel is arra, hogyan hajlottunk angyalaink, démonaink sugallatára. Hiszen elkerülhetetlen a végső megmérettetés, akár az *Amatőr* című novellában:

„– Nos, ha valakit agyonlőnek, nem ugrik egyet se. Összerogy. Várjatok. – Azzal levetette a zakóját, egy szék karfájára akasztotta és a figyelő fiúk felé fordult.

– Egyszerűen összerogy. Mintha a térdéből kivennék azt a rugót, amelyik eddig tartotta. Így – rogyantotta meg térdeit Dombrádi –, aztán a dereka, a válla...

Puhán, tökéletes mozgással omlott le a parkettára, akár egy rongyosomó.

– Bitang jó! Állati! Látod, ezt így kellett volna!...”

Lehetőségeink, életterünk mindig hiányt ébresztenek bennünk. Valóságos-e ez a hiány, vagy csak mohóságunk keretei duzzadtabbak – ítélje meg ki-ki. Azonban, hogy miképpen éljük meg, építkezünk-e szorgalommal abból, amink van, vagy vágyainkat is épületünk falába zárjuk, törvény szerint határozza meg állékonyságunkat, erősségünket.

Az ember megtörhető, semmivé tehető, bármekkora lélek támogatja is szellemét. Az elme belefárad, meghasonlik a kényszerített szabályok özőnében, a rutinszerű föladatismétlés terhe megemésztja a józan ítélőképességet. Vagy éppenséggel egy-élvűvé teszi azt, szikrázó vonzással jelöli meg a szabadulás irányát, az utolsó, mindent föloldó lehetőséget. Nincs ebben ítélet, nincs megmásíthatatlan parancs, csak a valóság hideg szabályrendje: az állandóság, korlátainak határáig mutatkozhat állandónak, a biztos ismeret mindig káoszban oldódik föl.

Igen, az ember megtörhető. A lelke azonban sohasem! Zúzott test, csorba elme mögé bújik, mert át kell vészlni a hétköznapiak taposómalmát, a vesszőfutást, amibe napról napra kényszeríti a gyáva-gyilkos hatalom a szenvedő testet, mert a valóság sosem örök érvényű, mert a kegyetlen parancsszavak mögül előbb-utóbb kierősödik a jámbor hívás.

Az *A szódásló* című novella nagyszerű képes beszéd mindannak leírására, amit versben lehetetlen megragadni, amihez egyszerű szavak kellene, ami csak ebben a parabolában tud föloldódni, csak ebben a valóságsszövedékben tudja megmutatni színeit, mintázatát.

A monoton, egymásra épülő képek sorakoztatása, ebben leírt gyakorlatiasság, mint életút értékű életvitel kisszerűségének fénybeállítását jeleníti meg azt a szürke, poros hátteret, melyben mindnyájunknak rövidebb-hosszabb szakaszban, olykor élethossziglan kell léteznünk, báván vagy fogcsikorgatva. És nincs feloldás, nincs valódi enyhület még úgy sem, hogy az ustorral már nem verik végig gebe oldalunkat. De a szak-

mányból kilépni nem lehet, a szódáslegény jólétét nem veszélyeztethetjük, ha belepusztulunk is.

De nem is akarjuk már, hiszen ott állnak a szomjas népek a járdán, kezükben az üres szikvizűs üvegekkel, hogyan is akarnánk megrövidíteni őket. Miről tehetnek ők? Csak szomjasak, a csapvíz pedig zavaros, ihatatlan. Azt csak mi kapjuk, jötevő kocsisunk akaratából, ha a gyorsan kiürült abrakostarisznyát leoldja szájunk elöl az utolsó forduló után. És tudjuk, holnap ugyanígy fogjuk végigbotorkálni kocsni elé fogva az ismert utat.

A lélek szűkül, az elme mit se tud kezdeni vele, összezavarodik. Hogyan is követték egymást a parancsok? Mikor vét majd, és mikor büntetik?

„...imbolyogva tett néhány lépést, ekkor mintha szóltak volna, hát trappolni kezdett, persze, gyanította, hogy gazdája, illetve aki mostanában hajtani szokta, nem szállt fel a bakra, akkor mégsem kéne így nekiindulni, de most újra szóltak, megzavarodott, üggetésbe csapott, a rossz úton nagyokat zökkent a kocsni, az üvegek csörömpöltek...”

A test már maga teszi azt, ami az egyetlen igaz lehetősége, futni előre, menekülni a teher elől, ami, ha most nem rázza le, megöli, maga alá gyűri. Csak egy végső nekirugaszkodás, csak az utolsó, mindent helyretevő vágta, csak a legutolsó erőfeszítés a lélek szabadsága felé, a fénylő horizontba.

Eképpen futunk mindnyájan a poros-piszkos útjainkon, többnyire mások kedve szerinti célok érdekében, a zablát pedig sehogyan sem tudjuk nyelvünkkel kipiszkálni levegő után kapkodó szánkából. Gyönyörű példabeszéd, hiszen az ismeretlen út végén mindnyájunkra az egy-mindenség vár, futásunkat a kocsmapult mellé visszaretent szeneslegények pedig majd úgylis félremagyarázzák.

Az *Eszme, halaknak* címmel, Béri Géza nyolcvankilenc versét felsorakoztató válogatás a könyv szerkesztőjének érzékenységet dicséri, a versek közé fűzött Georges Rouault képek és családi fotók föl-föllibbenő sikolyokat, zengő harmóniákat bűvölnek az olvasó versvilágjáró csöndjébe.

Mindenekelőtt leszögezem: Béri Géza írásai által halhatatlan. Oktalanság lenne, ha sóváran arra gondolnánk, talán ha máshogy... és akkor miket írt volna még! – de ezt csak papzsák-telhetetlenség, vagy távolságtartó, csalhatatlanságba korhadó ítések gögje mondathatná. Életműve így teljes, ami abból hiányzik, arról adjon számot az, aki kevesli.

Halhatatlan, persze lelke által mindenképp, mert lelkében ami ő, része az időtlen univerzum tudható és tudhatatlan egészének. De halhatatlan azonképpen is, amint szavai, gondolatai, sejtései, sugallatai átlengik az olvasó elméjét, majd utat találnak a szív leghátsó zugáig is. Mondhatjuk, fizikai értelmében is elnyerte szelleme a tovább- vagy együttélést mindnyájunkban, bízó reményem szerint.

Ilyen rövidke méltatásban óhatatlanul megoldhatatlan dilemma elé kerül az összegző, mely verseket válassza, hogy minél teljesebb képet tudjon festeni a költőről. Ilyen merítést én nem ismerek, ezért azokat a verseket fogom előcitolni a könyvből, melyek a legerősebben zengették meg bennem az örömet vagy a fájdalmat.

Béri pokoljárása kétszeres, megjárta a bosszúszomjas hatalom poklát a Nagy Imre- és Hegedüs András-kormányok idején belülről, azt túlélve a Kádár-kormány rémségeit kívülről is, de abban az értelemben szintén, hogy szellemi pokoljárásának maga lett önnön Vergíliusa. Fizikai valójukban tapasztalta meg minden fertelmek köreit, azok belső gyűrűit és a legszörnyűbb

bugyrokot egyként. Aztán megtették vele dicső néptársai ezt az utat szellemében, elméjében újra meg újra. A nyomorúság pedig öl. A jól tervezett prolivircsaft cinkossá tette egész korát, költőtársait, s ami a legszörnyűbb, őt magát is maga ellen. A versekben ő tiszta, emelkedett és sugaras lélek! Béri Géza alkotásai kihagyhatatlan részei a magyar és az egyetemes kultúrának! És csak ez számít... Vagy talán ez sem...

Zsoltár című fohásza még érdektelen is lehetne, hiszen halottunk már elég könyörgést szenvedők felől egekbe szállni, de a két utolsó sor felelteti velünk a kuncsorgás szégyenét, önös hiábavalóságát: „Ments meg uram, adj már nyugodalmat, / szerezz keserű szívemnek békét, / lehessen az, aki éjjel alhat, / ne ébren lássam meg napod fényét, // dörömbölök, nyíljké kapu rajtam, / bentrekedt sikoltozásom szálljon / színed elé, ne hagyj el a bajban, / segíts túl a végső akadályon, // hadd haljak meg szelíd, ép elmével, / sietted, de őrizd szép halálom, / szégyen nélkül búcsúzhassak még el, / hogy ne kelljen magam megutálnom, // ments meg uram, békét, nyugvást adjál, / s legyen kéz, ki kegyesen elhantol, / ne kényszeríts több lennem magadnál, / ments meg immár engem önmagamtól.”

Béri írásművészetében messziről sem található festett vérzést, giccsé iszaposodó álvalóságot, hatáskeltést.

Így, csakis így válhat méltóvá az áhított kegyelemre, csak az önérték biztos tudása, csak a megnyugvást adóval való teljes azonosság hite emelheti föl az érdemesek körébe, csak ez a bizonyosság teheti őt a kufárkodó Jónál különbbé: „ne kényszeríts több lennem magadnál, / ments meg immár engem önmagamtól.”

Szóképei látszólagos egyszerűségükben is pompásak, teli rejtett belső jelentésekkel, amelyek eredményeként fölösleges a rafinált szerkezetű vers-épület, túlfodrozott vizű lavórba hazudott tenger: „Kezdetben volt a fenn s a lenn. / Aztán mindössze négy világtáj. / Kettőt tart számon a jelen. / A világ szűkül. A világ fáj.” (Világkép)

Vagy a Menekülés című négy sorosban: „Menekülés, ha alszom néha, / lefekszem – az is menedék, / mert állva kell meghalnom egykor, // holott azt fekve illenék.” – mennyi fájdalom, szorongás lapul e rövidke versben! Vádbeszédnek is beillő kiáltás, messziségből földerengő Golgota vesztőhelye...

Hosszabb lélegzetű versekben is parádés módon építkeznek, gondja van kőcsipkékre, égbeszökellő tornyokra – már-már a Sagrada Familia templomát idézi a kép, ami ugyanakkor friss, mint egy csipkelődő falucsúfoló, mint egy gyerekdalocska: „visz, visz, visz az út, / járok még egy iszonyút, / irányt, vakon, ha cserélek, / mint a riadt denevérek, // száll, száll, száll vakon, / be a nyitott ablakon, / csillárfény gyűl, kábul, retten, / hol az ég? ablakkeretben, ...” (Visz az út) – de a felsorolásban már nem fokozható a zokogásba torkolló ál-jókedv, „...fénysebesség, csigamászás, / gesztus, vagy csak hadonászás, / rogyj, rogyj, rogyj le ég, / eső, ess egy kicsikét, ...” – hogy megtisztulhasson végre a test, a lélek a csöndes eső éltető cseppjeitől, bár az út hossza nem látszik rövidebbnek, a léptek sajtó fájdalma sem fog enyhülni végeérhetetlenig: „...buszok, kocsik, villamosok, / számig freccsen fel a mocsok, / szív, máj, lép, epe, / döng az úttest közepe, // van értelme? értelmetlen? / kérdeztem én, kell-e mennem? / visz, visz, visz az út, / járom ezt az iszonyút, // amíg járom, addig élek, / rebbenjetelek, denevérek!” – mert nincs feloldozás, nincs megbékélés, nincs vége az útnak sosem.

Béri Géza sosem adta föl, sosem vesztette el hitét a jobb, emberibb életben. Még börtönévei alatt sem, pedig ott, akkor változást, szabadulást vizionálni, a rá életfogytig tartó elzárást kiszabó jogrend éveiben ez olyan illúzió volt, amit csak kevesek, csak a tiszta lelkűek reméltek valóságosnak. „Legalább séta volt, süttött néha a nap. // Okkal lázongtam, nem is csodálkoztak. / Vigyáztak, meg ne szökjem, s enni hoztak. // Legalább séta volt, süttött néha a nap. // Kétségbeejtő, hosszú évek múltak. / De tudtam, rab vagyok, ki szabadulhat. // Legalább séta volt. Süttött néha a nap.” (Életfogytiglan)

Ezek a sorok belső erőtlől duzzadnak, a szagatott, rövid mondatok úgy csapnak vissza, mint bűnbánó szerzetes hátába a flagellum. Bűnbánó, hiszen már-már önbűnné váló sóvárgás fogalmazódik meg e sorokban, ami könnyen csaphatott volna át önpusztító megadásba. Bérít azonban áthatja az igaztalanul rá mért sorsának jobbra fordulása, hiszen tudja, az üldöztetés nem tarthat örökké, a büntelennel meg kell igazulnia az ég törvényei szerint. „De tudtam, rab vagyok, ki szabadulhat.”

Béri tudja, a végelszámolásnál mindennek súlya lesz. Súlya a cselekvésnek, a halasztásnak, a szónak és a hallgatásnak szintén. De azt is tudja, hogy az ítéletet kinek-kinek magának kell majd meghoznia végül. Egyetlen igazi valóság marad, az elfogadott önazonosság. A tapasztalatban feltárulkozó Univerzum. Tovább című versében így zárja összegző képbe: „Egy lépést csak. De minden nap. / Így lesz elérhető a végtelen. / Ki lassan jár, az is halad. / Porlik a rög toporgó léptemen. // Számonkérlek. Megmutatom / az utat, melyet eddig tettem. / S továbbmegyek. Ha kell vakon. / Lent meddő föld, és üres ég felettem.”

Béri írásművészetében messziről sem található festett vérzést, giccsé iszaposodó álvalóságot, hatáskeltést. Minden szava, gondolata az át- és megélt gyötrelmek tükre, amit nem csak börtönévei, de szabadulása utáni életének üldözöttsége, kitaszítottasága formált hitelessé. Hitelessé és sokrétegűvé, amiben a szavakkal, képekkel leírt, szenvedést hozó világ fölött – mögött? – ott dereng az igazi fény, valóság, ahol nincs árnyéka semminek. Önnön élő létezése és abban végsőkéig feszülő hiányok együtt teremtik meg azt a sajátos mitológiát, ami csak őáltala nyerhetett értelmet immáron örökkön örökké.

Végül idehívom Béri Géza sorait az A szódásló című novella záróképéből: „...A templom mellett kanyarodás nélkül vágott át a téren, bokrokat tiport szét, virágágyásokon hurcolta maga után a düllöngelő kocsit, a megmaradt hátsó kerék elakadt az egyik padban, az egész tengely leszakadt, a stráfkocsi lassan deszkákra foszladozott, a nyugdíjasok a kőszakktábla mellől rosszálló pillantásokat vetettek a lóra, elítélő véleményt nyilvánítottak az ilyesmiről, a rendőr jelentést tett a kapitányságon, azonnal megnézték a szikvízgyártók névsorát, az Erzsébet sörözőben elfogyott a kőhányai világos, a Tátra meg a Kossuth moziban félbeszakadt az előadás, kitódultak az utcára, persze, az is lehet, hogy éppen vége volt a filmnek, a szódásló pedig nyerítve vágatott tovább a szűk, autókkal telezsúfolt utcán, szakadt istráanggal, immár stráfkocsi nélkül. Később sokan azt mesélték, hogy Soroksár felé látták eltűnni.”

Szódáslovakként vonszoljuk mázsás terhű kocsinkat, túrjuk a sovány kosztot, megveretést, ustor fenyegető pattogását, de tudjuk bizton, fölfelé emelkedik majd a kocsiút egy utolsó kaptatóval, és azon végig kell vágatnunk stráfkocsival, vagy anélkül. Mert eltűnünk végül mindnyájan, Soroksár felé vagy másutt. Mert a Tátra meg a Kossuth mozi elkoszlott fehér vetítővásznába sose éghet be a VÉGE főcím...

Küzdelem, életfogytiglan

Impressziók Béri Géza válogatott verseiről és novelláiról

A hetvenes évek szürke „békeidejében” Miskolcon, azaz Diósgyőrben, Horpácsi Sándor barátom Nemzetőr utcai lakásának ősemberfüstös barlangjában, ahogyan ő nevezte a kétszer két méteres cellát, szóval ott, a reménytelenség sodródó szigetén, abban a kicsi lomtárban rongyosra olvastuk a *Füveskert-antológiát*. Rongyosra, pedig csak betűről betűre lehetett olvasni a sokadik, leheletvékony átütőpapírra gépelt, házilagosan összetűzött szöveget.

Béri Géza, Gérecz Attila, Kárpáti Kamil, Kecskési Tollas Tibor, Szathmáry György, Tóth Bálint fejben memorizált, tintaceruzacsonkkal vécepapírra írott versei akkorában tiltott irodalomnak számítottak.

Ők, a váci börtön egykori rabjai voltak az indexre tett szerzők, akikről csak suttogva mertünk beszélni. Úgy nevezték őket: az elveszett írónemzedék, amely szerintem nem helytálló kifejezés manapság, amikor a hohmecoló, úgynevezett posztmodern hablatyoláson kívül szinte minden írás a fiók-

ban marad, és a jobb sorsra érdemes fiatalok még csak esélyt sem kapnak maguk megmutatására.

A füveskerti költők nem papírtigrisek voltak, akik íróasztal mellett művelték a „csodát”, hanem, ha kellett, fegyverrel a kézben, az ország legeldugottabb szegletétől kezdve a Széna téri, a budavári harcokban életük kockáztatásával védték a hazát. Más kérdés, hogy a baromarcú hatalom minden igyekezetével azon volt, beazonosíthatatlan ködlovagokká manipulálja őket.

A füveskerti költők csak a váci börtön zsebkendőnyi gyepes területén tudtak alkalmanként összejönni, ezért az egymásnak tartott felolvasások helyszínéről nevezték el első antológiájukat, amelyből az évtizedek alatt négy „kötet” jelent meg külföldön, illetve számszótban. Az azt követők pedig már a „rendszerváltás” után, valódi kiadói, nyomdai gondozásban. Fellapozva a már könyvszerű könyveket, sorra nézem az alkotókról készült fényképeket. Mindegyikük ajka összeszorítva. Talán nem beszéltek össze, merthogy az az arckifejezés nem felvett póz, manír, hanem a mindenkori hatalom agyafúrt baromsága szorította egységesre a költők száját.

Az antológia egyik legmarkánsabb szerzője Béri Géza volt. „*És / a messzeségben ott egy város – vagy / csak árnyéka a fent úszó felhőknek?*” (Hajó a hegyen)

„*...mert késsel szeletelnek / és harapnak belőlem, / ne mondjanak rosszat, / kik jóllaktak, felőlem.*” (Késsel szeletelnek)

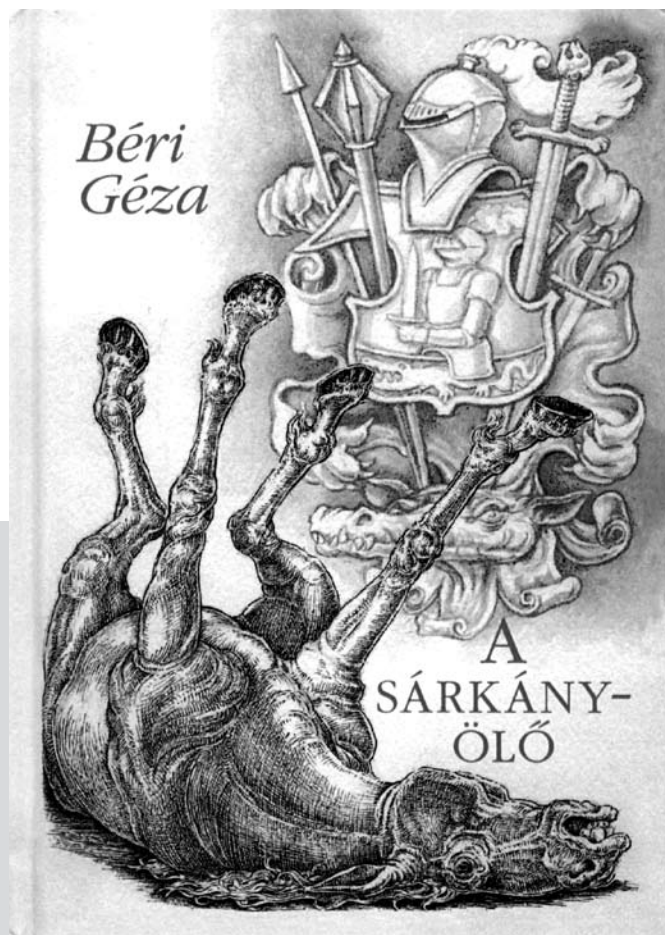
„*...a bányaló mind megvakul, / a taposómalomban / a számára szemét bekötik...*” (Remények)

Eltompított agyunkkal ma már csak úgy emlegetjük őket, valószínűtlen figurák ők, akik elvi síkon éltek életüket.

Szóval, a Nemzetőr utcai füstös cella... Négy négyzetméternyi szilárd pont, kapaszkodó a sodródásban, a reménytelenségben. Sándor személyesen ismerte Kárpáti Kamilt, és ikonként emlegette örökösen. Megmutatta nekem a *Fejek fel-emelésének háza* című kötet részére dedikált példányát. Nem volt kétséges, hogy etikai, esztétikai értelemben attól kezdve az az elérendő mérce, viszonyítási pont a számunkra.

Horpácsi Sándor tudna hitelesen írni Béri Géza könyvéről. A „sajnálatos események” idején ő már majdnem kész férfi, én még csak hatéves voltam. Sándornak volt min elgondolkodnia egészen élete végéig. Dicséretére legyen mondva, a felismerésre nem kellett várnia utolsó szívdobbanásáig. Agyának malmban számtalanszor újra és újra örölve az eseményeket, megértette, hamis zászlós történésekkel fertőzték a haza szeretetének eszméjét.

Sándor Kárpátin keresztül kapta a híreket a bujdosókról, a peremre szorított költőkről, írókról. Közöttük Béri Géza írásai tűntek a legszikárabbaknak.

„Béklyóba verték, csuklóján, bokáin komor vaspánt. / Aztán a hószín köntösű papok kegyetlen kése. / Úgy férfiatlanították meg, mint a gödölyét. / Az áldozók tüze sercegett, keserű füst szállt.” (Gilgames katonája)

„Kés éle itt az út, kanyartalan. Lám, / nem visz sehova. Meredély. Belül.” (A költő)

„A vers lehámlik. / Mi megmarad: az költemény.” (Versüveg)

Néhány évvel később hallottam, Béri karácsony este vetett véget életének. A meghatározás úgy szólt, önkezével, de tudtuk, az legfeljebb átvitt értelemben lehet igaz. Most, amikor ezeket a sorokat körmölöm, újra csak az jár a fejemben, Béri Géza posztumusz megjelent könyveiről Sándor barátomnak lenne ildomos írni, ő lenne arra valójában hivatott. Áldozatok voltak mind a ketten. Sándor ezerkilencszázkilencvenegyben tett pontot élete végére. Üressé, céltalanná vált számára a lét. A pokol malmai felmorzsolgatták életkedvét. Várakozott egy ideig, aztán megunta a várakozást. Más, de nem kevésbé elszánt mozdulattal, ahogyan Béri Géza ezerkilencszázhetvenkilenc karácsonyán.

„...van értelme? értelmetlen? / kérdeztem én, kell-e mennem? / visz, visz, visz az út, / járom ezt az iszonyút, / amíg járom, addig élek, / rebbenjetez denevérek!” (Visz az út)

Sándor kötél helyett a mérgek általi módszeres önpusztítást választotta. Úgy gondolom, a „távozás” oka mindkettőjüknél ugyanaz a beléjük szuggerált démoni tévképzet volt. Nevezetesen az, hogy nincs helyük ebben a világban.

„Lassan elfogy időm, sorsom, a kisszerű, / tisztos, emberi sors. Nem sikerült soha / eljutnom se hazám, sem a világ elé.” (1971)

Béri Géza távozásakor megrendülten, de szótlánul bámultunk egymásra Sándor barátommal. Mindketten tudtuk, nincs megfelelő szó arra, amit mondanunk kellene. Ha elegendő szá-

mú évet él meg, ha elegendő számú nehezen gyógyuló sebet szerez az ember, akkor megérti, semmi sem történhet másként, mint ahogyan megtörtént. Fölösleges minden mellébeszéd, álszenteskedés. A gondolatok olyankor a szellemen túli tartományokban, az emberi értelmén túli mezőkön botorkálnak, ahol olyan fogalmaknak már nincs értelme, mint a hübrisz, ahogyan Horpácsi mondta, a proligóg, és az ethosz.

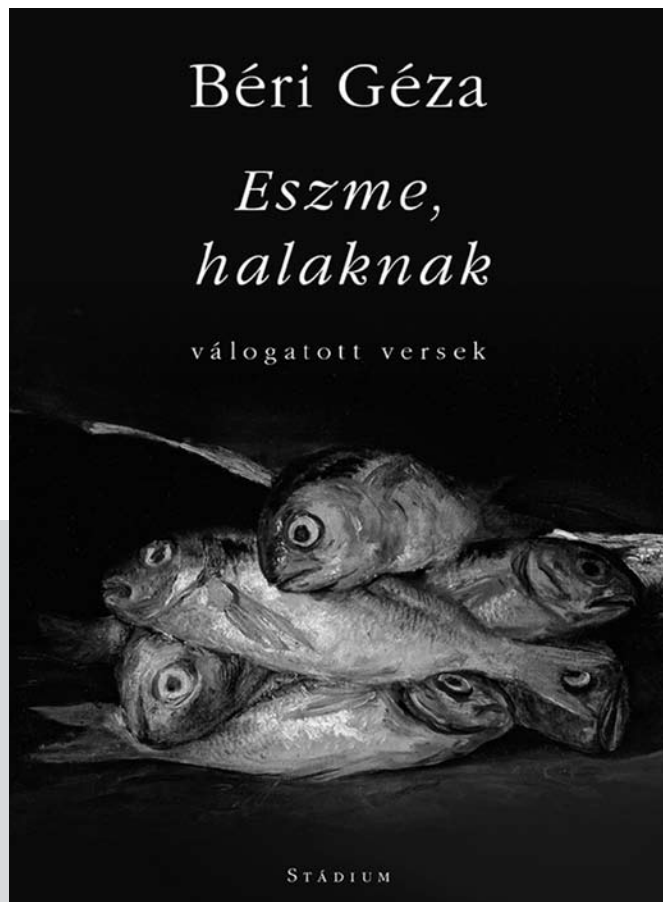
Gondoljunk csak bele, mennyire csalóka eszközök a szavak. Azt mondjuk, Béri Géza önkezével vetett véget életének, holott ez nem igaz. Talán úgy kéne árnyalni a kifejezést, hogy a kártékony erők addig szorították satuikban, kínszerszámaik hideg vasában, sunyisággal addig rágták a lelkét, amíg bele nem tolták, bele nem kényszerítették egyfajta véghelyzetbe. Hogy miért? Mert Béri Géza nem volt hajlandó elviselni a hitványságot. Az érdekháló nem tudta befogni személyét. A megtévesztés nagymesterei nem tudtak fogást találni rajta, akárhogyan is próbálták megszerezni a lelkét. Gyémánthomokszem volt ő a gépezetben. Gyémánthomokszem, amely kicsorbította az őrlőmalmok fogaskerekét.

Mindig van élet a halál után. Azzal, hogy Béri Gézát száműzték ebből a szépséges földi pokolból, örökre magukhoz kötötték áldozatukat, aki az idők végezetéig követi őket valahonnan, valami általunk még ismeretlen térszerkezetből, és szelleme a bosszú angyalaként ott lebeg fölöttük, amíg el nem jön a nap, amikor a „kiválasztottnak” el kell számolniuk minden gaztettükkel.

Az embernek jogában áll döntenie önmagáról, saját sorsáról, ha elviselhetetlenné válik a fájdalom. Senkinek sem kívánom, hogy megtapasztalja azt az állapotot, amikor az ember úgy ítélkezik, kiteszi a pontot mondandójának végére. Béri Gézának élete negyvenhat évében egyetlen könyve sem jelenhetett meg, annak ellenére, hogy három Kossuth-díjas magyar költő, Illyés Gyula, Benjámin László, Csanádi Imre másfél évtizeden át akarta – a hatalommal szemben – megjelentetni a Magvetőnél, és protestáltak is az érdekében. Költészetének munícióként, szellemi táplálékként ránk hagyott üzenete, ha iszonyú áron is, de érvényre jutott. Aki veszi az időt és fáradtságot az *Eszme*, *halaknak* (válogatott versek), és *A sárkányölő* (válogatott novellák) kötetekben elolvashatja mit gondolt Béri Géza erről a borzalmasangyönyörű világunkról.

Rózsássy Barbara szerkesztésében, a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával, Kirják Miklós és Georges Rouault meseteri alkotásaival, valamint Béri Géza családi fotóival díszített kötetek a Stádium Kiadó jóvoltából jelentek meg. „Béri Géza bő négy és fél évtizede halott. Nem kopogtat szerkesztőségek ajtaján, nem áll be a publikálni (»érvényesülni«) vágyók folyóirat-iroda előtt kígyózó hosszú sorába...” „Minél több idő telik el egy életmű – főként egy költői életmű – mellőzésével, annál nagyobb az esélye annak, hogy végleg feledésbe merül.” – írja Rózsássy Barbara az *Eszme, halaknak*, illetve *A sárkányölő* utószavában.

Béri Géza hitét, reménységét adta át nekünk hátrahagyott verseiben. Minden, az esztétikát is használni tudó ember tudja, mi az oka annak, hogy mára ilyen helyzetbe kerültünk. Az ok pedig több más mellett az, hogy az ötvenhatos nemzedék már csak odaátról tekinthet ránk. Kivérezgették, megoldogták őket a börtönökben. Az összeszorított ajkú nemzedékből többen önkezükkal vetettek véget léleknevesítő földi szenvedéseiknek. Az, hogy mostanra itt tartunk, befektetőink által kifektetve, szájunkig érő káoszban, annak egyik oka az, hogy ők kihalóban vannak.

A Partizán utcai mosókonyha salétromos falán nincs emléktábla, mely őrizné az Illatos úti vegyiművek szénlapátolójának nevét.

„A lapát miatt történt minden. Régimódi szeneslapát volt, fényes nyelű, a nyél végén, mint egy hónaljmarkó, félkör alakú fogantyú. (...) A szeme, mint a tűz; álláról csorgott a verejték, fekete tigriscsíkokat rajzolt a testére. Nyitott szájjal kapkodta a levegőt, fogai fehéren villogtak. (...) Mélyre merítette a lapátot, meghillentette, suhintotta, újra merítette, dobta, visszarántotta, mindig tele, púpozásig! Az egyik mozdulatnál fölbukott, rázuhand a szénrakásra, onnan lefordult a vaspadlóra, egyet-kettőt rándult. Nem mozdult többet.” (A lázadás)

„– Ez az – állt meg a házigazda a keskeny ajtó előtt, a sarkon túl.
– Igen, kérem – mondta az albérletet kereső, és visszagyömöszölte az újságot a zsebébe.

...ablak nincs, de szemben,
fent a ferde mennyezet alatt
tenyérszéli szellőzőnyílás van.

Benyitottak. Szűk, de elég hosszú helyiség. Hát igen, ablak nincs, de szemben, fent a ferde mennyezet alatt tenyérszéli szellőzőnyílás van.” (Albérlet)

Né legyen kétségünk afelől, a Béri Gézához hasonlatosak ma is mumusok a hatalom pünkösdi királyocskáinak számára. Ők, az elborzasztó, hamisított történelem „névtelen” hősei. Pont ettől a kimondhatatlan, agyat repesztő belenyugvástól váltak elmondhatatlanná Béri Géza prózai írásainak végső megállapításai.

Végtelen szomorúság árad novelláiból.

„Utolsó évein tépelődik, amikor tanított még. Nehéz volt. Azt volt nehéz elviselni, hogy egyre inkább feleslegessé vált az iskolában.” (Halottak temetése)

A teherhordozók főfelügyelőjének alakja olvasatomban ötvöződik Szent György, valamint Beowulf lovagok alakjával, hogy az írásban kimondathassék, a hit megszünteti a démonok uralmát, és a gonoszt minden alakjában legyőzi.

„A lovas odaért. A vágatból hirtelen visszafogott ló majdnem felbukott, hasáról szakadt a hab, orrlíkai szinte kifordultak. A szügyén véres csíkok, mintha tüskés bozótton hajtották volna keresztül, vagy állat karmai sebeztek volna meg. Lovasa merev tagokkal csúszott le a hátáról, s csak most látták, hogy díszes vértje, alsókarja és görcsösen szorongatott lándzsája fekete a ráalvadtt vértől. (...)

– Igen, hát megöltem. Megöltem a sárkányt – mondta, s lehajtotta a fejét.” (A sárkányölő)

„Mennyi lehet még hátra?” (A futás)

Számomra valami azt suttogja, közeleg az idő, amikor azok a bizonyos láthatatlan kezek újrakeverik a cinkelt kártyalapokat. Nem magamtól mondom, Béri is ezt sugallja. Mintha előre tudta volna, a páholyok homályából rontók fondorlataikkal tovább mesterkednek, és szemfényvesztő hókuszpókuszaikkal újra csak kifogatnak minden jóhiszemű, maradék hazáját szerető embert. Úgy tolják, terelik az összeomlás felé a világot, hogy a sárba kényszerítettek, a nem embereknek nézett földlakók kilencven százaléka olyan hínáros csapdába van mára belemaniplulálva, amelyből út csak fölfelé, az elbutított agyunk számára nem érzékelhető dimenziók felé vezet.

„Mit vehettek el még? / a cédulát a halott / katona nyakáról? / Hisz nevem sincs.” (Oly átlátszóak)

„Hiába álltam egykor, kölyökként, / rebbenés nélkül és merően, / most / karjaitokban újra és újra érzem / a bőrömrre tapadt rettegést.” (Ami megmaradt)

A füveskerti költők azok, akik tűzbe mentek értünk, mindnyájunkért, és közülük sokan ott maradtak. De az összeszorított ajkú fiúk ma is ugyanazt tennék, amit akkor tettek.

„Varsa kimerte halak vergődnek a parti fővényen...” (Eszme, halaknak)

„Póráz meg szájkosár – lealáz, szégyenít. / Farkas vagy – ne nyüszíts! a keserves istenit!” (Farkas)

„A világ szűkül. A világ fáj.” (Világkép)

„A nagy énvédő háború, / a magam ellen folytatott, / nagyjából velem egykorú, / s míg el nem esem, nincs halott... / ...és hadonászok hasztalan, / az ellenség rég egy velem – / a győzelem? mi haszna van? / (Zászlaját hordom szívemen.)” (Háború)

Ha egyszer valóban feltáruznak majd az igazi titkos akták, és feltáruznak, mert a világ így működik, akkor világossá válik előttünk is, miféle csúszómászók manipulálták a szándékot, kik és hogyan keverték a sok száz éves játszma cinkelt lapjait. Béri Géza sorait olvasva úgy vélem, ő, és a többi, akkor még tizenéves fiatal zsigerből küzdött létünkért, közös jövőnkért.

Ebben a csalásra épült kaszinóban a krupiéék mindig gondoskodnak róla, legyen újabbnál újabb fajta szemfényvesztés, új katasztrófa és új cselszövés, amely leköti az emberek figyelmét, mindaddig, amíg el nem jutunk oda, ahol vagyunk, már minden játékfüggő biorobotot csak az érdekli, máról holnapra hogyan élhet túl. Akkorra viszont már kifosztanak minden látható és láthatatlan értékünkéből, elrabolják minden erényünket, természeti adottságunkat, kreatív erőnket.

„Gyónom és beismerő vallomást teszek, / hogy a femálló isteni-emberi törvényt / tudva és akarva áthágtam, megszegtem.” (Gyónás)

„Legalább séta volt, süttött néha a nap. // Okkal lázongtam, nem is csodálkoztak. / Vigyáztak, meg ne szökjem, s enni hoztak.” (Életfogytiglan)

„Remény és félelem övez körül, / mint piros héj az érett almát. / Kettéhasítva élsz, hogy lássuk / a férgek hizott diadalmát.” (Berlin)

Béri Géza sorai őrzik kollektív tudatunk iszapjában ragadt reménységünket.

„Itt boldogok a közönyösek, / a jóllakottak, ostobák, / nincs ellenség, hogy békét kössek, / éhesen harcolok tovább.” (Induló)

„Oly átlátszóak vagytok / üveglelkű kis ravaszkaim, / s együgyűek, hogy nevetséges / már haragudnom rátok.” (Oly átlátszóak)

„Bölcsen és megfontoltan / az árcob görcsös derekához / hurkolta magát.” (Odysseus)

Ha valaki, ő aztán elért az alagút végére, de ott sem látszott a fény.

„Hogy ennyi volt az életem? / Oly mindegy, hiszen annyi út / vezet hozzád, Balatonszárszó.” (Talán a történelem).

Két urat senki sem szolgálhat. Béri Géza ezt véresen komolyan vette. Ha úgy tetszik, az isteni princípiumon kívül az volt élete záloga, de tudta, előre látta a „sajnálatos események” után nemsokára elkezdődik a látszatkonszolidáció, a tömeghipnózis és megkezdődik a tolongás a puccos moslékosdészak körül, amelyre ő ránézni sem tudott.

Béri Géza meg azt tette, amit tennie kellett, hogy megmaradhasson az, aki, ami ő maga.

VARGA RUDOLF

Béri Géza: *Eszme, halaknak (válogatott versek) – A sárkányölő (válogatott novellák); Stádium Kiadó, 2015*

VASVÁRI ZOLTÁN

Kék ég alatt, a nagy kék vízen...

Rónay György balatoni helyszíneken játszódó regényeiről és elbeszéléseiről

Rónay György számára Szárszó és a balatoni táj nemcsak költészetének ihletője, epikus alkotásainak, regényeinek és elbeszéléseinek is állandó színtere.

A Balaton először *Az alkony éve* című regényében kap fontos szerepet. Ez Rónay regényírói életművének első csúcspontja. A regény 1947-ben jelent meg a Stúdió Könyvkiadó gondozásában. A főszereplő, Kende Gyula fiatal zongoraművész a tündöklően vonzó júliust tölti a tónál volt diáktársával, a fiatal, szép és életvidám Szegedy Eszterrel és idősebb barátnőjével, szellemi mentorával, Riemann Adrienne-nel, és mindkét nőhöz ambivalens, zavaros, tisztázatlan viszony köti. A léleknyugtató természeti háttér segít a tétova fiatalembernek elodáznia a határozott, végleges döntéseket. A regényben a Balaton-élmény első számú megélője Kende Gyula. A balatoni fejezetek középpontjában az a kétnapos kirándulás áll, amelyet a fiatalember Szegedy Eszterrel tesz. E kétnapos út elbeszélésebe Rónay saját életének, balatoni élményeinek számos epizódját is beleszötte, mindenekelőtt 1939-es szeptemberi nyaralásának emlékeit. Rónay fia, Lacika 1937-ben született, vele kisgyermekkorától kezdve gyönyörű nyarakat töltött az író Szárszón. E nyarak emléke is ott van a könyv lapjain. Az alkony éve elképzelhetetlen a tündöklő balatoni helyszínek nélkül. A regény tragikumát, és benne az illúziótlan, fájdalmas leszámolást egy végleg megsemmisülő korszakkal éppen a harmonikusan ragyogó természeti táj és a regény oldalain állandóan felsejlő, a háttérben feltartóztatlanul zajló világméretű tragédia közti feszültség adja. A balatoni táj lefestése egyben a magyar irodalmi tájbrázolás egyik csúcsteljesítménye is. Nem egyszerű tájbrázolás ez, a természeti tájban mindig ott vannak a lelki tájak is Rónaynál.

Két hasonló tematikájú nagyregényének, az *Esti gyorsnak* (1963) és *A párdúc és a gödölyének* (1978) cselekménye azonos helyszínen, a Balaton déli partján játszódik. Mindkét regény a bűn és bűnhődés valláserkölcsös kérdéseit vizsgálja a főhősök fölnagyított, részletesen elemzett tudatának tükrében. A két regény főhőse egy Balatonszárszót idéző nyaralóhelyre vonul vissza. Mindkettejük lelkét bűn terheli, mindketten egy kiélezett történelmi helyzetben könnyűnek mutatkoztak, akaratlanul gyilkossá váltak.

Rónay naplójában több bejegyzést olvashatunk az *Esti gyors* keletkezéséről.

„Az *Eichman-ügy címe valószínűleg az lesz: Nincs irgalom. A főhős (Kerekes Károly) gyógyszerész, végül nyugdíjban valahol (Szárszón).*” (1960. július 6. Napló II. 655. – A regény végül *Esti gyors* címen 1963-ban jelent meg.)

„*A Nincs irgalom meséjén, alakjain gondolkodom néha. Különösen esténként, elalvás előtt: ez ilyesmire a megszokott időm. Elégé alakulna; de a kompozícióval nem vagyok tisztában. A folyamatos elbeszélés csábító... Viszont sajnálnám elhagyni a »középen kezdést«, az eredeti elgondolás szerint: hogy a férfi, már Szárszón, kiugrik éjjel az ágyból, mert hallucinál, azt hiszi, jönnek érte. Hiszen ebből kezdődött, s ez lenne a hűség az első »sugallathoz«. Majd csak kialakul...*” (1960. augusztus 10. Napló II. 669–670.)

Kerekesben a bűntudat, amiért egy nyilas rendőrőfkapitány árulásra bírta rá, üldözési mániává hatalmasodik. Rónay az önvád terhe alól nem ad felmentést hősének, Kerekes a fölötté kimondott írói ítélet miatt az öngyilkosságba menekül.

Rónay utolsó regényének, életműve zárókövének hőseit, dr. Stoll Aurélt, *A párdúc és gödölye* főszereplőjét sem mentheti fel az erkölcsi felelősség súlya alól, de neki megkegyelmez. Stoll az ötvenes évek elején bírónak válik egy gyilkosság bűnrészesévé. Rábíráják, hogy olvassa föl az előre megírt halálos ítéletet egy ártatlanul megvádolt ember fölött. Stoll 1967 késő őszén egy fiatal újságíró faggatására kényszerül az önvizsgálatra, bár az már nyugdíjazása óta kísérti.

*Nem egyszerű tájbrázolás ez,
a természeti tájban mindig ott vannak
a lelki tájak is Rónaynál.*

A cselekmény helyszínének és időpontjának megválasztása és precíz lefestése a főhősben lejátszódó pszichikai folyamat pontos megértését szolgálja. Rögtön a regény felütése erőteljes metaforikus kép. Egyben a szeretett balatoni táj és az ősszel álmos kis faluvá változó Szárszó mesteri ábrázolása. A regény első fejezete a kihalt, vihar szaggatta Balaton-parti fürdőhelyet mutatja be.

„*Negyedik napja tombolt a vihar. Az égen kifogyhatatlanul rohantak a mocskosszürke októberi felhők. A hideg, nyirkos északnyugati szélben huzamos égzengésként éjjel-nappal dübörögtek a tó fölkorhacsolt hullámai. Az orkán óránként ötven-hatvan kilométeres sebességgel száguldott. Egyes szellőkések a nyolcvan kilométert is elérték.*

A móló tövében egy férfi állt. Összehúzott szemmel nézte a hullámokat. Föltarajosodtak, nekizúdultak a partnak, visszacsapódtak a kövekről, de a hátratorlódtott, habos vizet máris előre görgette egy következő hullám.”

Rónay számos elbeszéléseinek helyszíne is a Balaton-part, a többször Balatonbogdányként megnevezett Szárszó. A ba-

latoni környezet nem egyszerűen csak alkalmas színhely egy-egy történet elmeséléséhez, hanem szerves, megváltoztathatatlan részét képezi azoknak.

A *Búcsú* fiatal leány főszereplője egy csodás nyári délelőtt érkezik haza a Szárszót idéző Balaton-parti falujába a pesti kórházból, ahol súlyos beteg öccsének műtétjéről tárgyalt az orvosokkal. Az alig öt lapnyi elbeszélés feszültségét az életörömtől tobzódó, vidám fürdőzők jókedvének és az öccse életéért aggódó leány lelkét mardosó félelmének kontrasztja adja: „A víz felől hallatszott a fürdőzők zsvajgása. Aztán sárga villanással egy váratlan trombitaszó. A vonat messze járt már: kis fekete pont ott, ahol a sínek összeérnek, s fölötte a mozdony eloszló füstje. Ó, de gyönyörű! – gondolta a lány, és elszorult a szíve. Az iratok jutottak eszébe a kézitáskájában: a főorvosi javallat, a sok régi lelet, egy összesodródott röntgenszalag, számok egy cédulán, vörös és fehér vérszettek s a beutalás, holnaputánra. Ó, de gyönyörű! – gondolta még egyszer, és szeretett volna sírni.”

A *Vöcsök pusztulása* című elbeszélésében egy vitorlást vetett a déli parti nádashoz a három napja tomboló vihar. A nyaraló fiatalok megőrülnek a tó váratlan ajándékának, elhatározzák, hogy rendbe teszik a vihártépázta hajót. Ám az öreg Ostorán (beszélő név), megsejtve, hogy nevelt lánya, Bora beleszeretett az egyik fiúba, és tán el is hagyja, bosszúból és kínjában fej-szével szétvágja a vitorlást. A történet helyszíne némileg talányosan van meghatározva: „Szemközt az almádi dombok halványkék rajza, s közül a víz, az is kéken, mint egy tükörlap.” – írja Rónay. Eszerint a Balaton keleti medencéjének déli partján játszódik a történet. Később azonban az öreg Ostorán így beszél: „Hozta valahonnét a vihar. Majd jön a gazdája, és keresi. Talán Almádiból. Harmadéve Révfülöpről hozott egyet a víz.” A Balaton nyugati medencéjéből a Tihanyi-szoroson át nem valószínű, hogy még a legerősebb vihar is idáig tudna hajtani egy vitorlást.

A *Franciák* a tóparton a Balatonbogdányként megnevezett Szárszón játszódik. A helyszín azonosítása nem okozhat nehézséget: „...nem egy fiatalember akadt, itt Balatonbogdányban, de a szomszédban, Szemesen meg Kötcsén is, aki elvette volna Karolát.” – értesülünk az írótól. Vass Karola mindent megtett árván maradt öccsért, hogy mérnök lehessen, ám ő, abbahagyva tanul-

mányait, előbb Belgiumba, majd Franciaországba ment. A hatvanas években már családotul jön haza meglátogatni nővérét. Karola életének értelme dől romba egy pillanat alatt, amikor megtudja, hogy hiába volt a sok gürcölése, lemondása, öccse csak egy borbély. „Ez lett az én verejtékemből, az átvirrasztott éjszakáimból, a tütől kiszákkásodott kezemből, egy borbély, egy fodrász-lány meg egy borbély.”

Az év legmelegebb napjának szintén Balatonbogdány a helyszíne. A két nyaraló, egy gátlásos fiatalember és egy lány nyári megismerkedéséről és rövid kapcsolatáról szóló, banálisnak induló történet többszörösen rafinált befejezéssel ér véget. A nőre vágó Lajos, összeszedve minden bátorságát megismerkedik Magdival. Megbeszélik, hogy a nagynénjénél nyaraló, a falut jól ismerő lány megmutatja a helyi nevezetességeket. A temetőbe indulnak, mert a lány szerint az a legszebb rész a faluban. Ha eddig valakinek kétsége lett volna, hogy Balatonbogdány azonos Szárszóval, most az végképp eloszlik: „– A költőt is ide temették – mondta a lány. – De aztán exhumálták, és felvitték Pestre, a Kerepesibe.” És ettől kezdve a cselekmény mozzanatait meg nem nevezett árnyékként kísérik a József Attila-i tragédia képei. Sőt, már a történet elején finom utalásként értesülünk arról, hogy a fiú édesanyja mosógépre spórolt pénzén jöhetett el a Balatonhoz: „De el kell fogadnod, az anyától el kell fogadnod. Nem, hogy megint véresre mosd az ujjaidat. De igen, és ha eddig mostam, moshatok ezután is, és majd spórolok rá megint.” (József Attila édesanyja mosónő volt!) A temetőből visszafelé jövet a templom előtt befordulnak a főutcába. A patika előtt izgatott csoport tárgyal valamit. A helyszínrajz pontosan megfelel a szárszóiinak. A két fiatal tovább megy, az állomáson értesülnek a tragédiáról: „A sín mellett, épp ott, ahol az út átszeltte, a két sorompó közt, barna csomagolópapírral letakarva feküdt valami.” A szemesi váltóőr lett öngyilkos, akinek nénye volt Bogdányban. A fiú, saját tehetetlensége miatt érzett dühében, mert nem tudta meghódítani a lányt, belerúg a letakart holttestbe, amiért majdnem megverik.

Szárszó és a balatoni táj háttérként, színhelyként még több Rónay-elbeszélésben felbukkan (*Nem jött madár*, *Kutyák a vízben*, *Így hal meg egy ember*). Most még kettőről írok röviden.

Ország László fotója

A *Minutár Annával* kapcsolatban maga Rónay foglalkozik egy *Jegyzetlapon* az „epikai hitel” kérdésével, vagyis hogy hol is játszódik az elbeszélés. „*Jó néhány évvel később írtam egy hosszabb elbeszélést, ha tetszik, rövidebb kisregényt (Minutár Anna a címe), és ebben megint iszonyatos dolgokat műveltem. A (nevén ugyan nem nevezett, de könnyen azonosítható) színhelyre, Szárszóra, betoltam egy római villa romjait, és mögéje – tetézve önkényeskedésemet – elhelyeztem egy szarkofágot... Hiszen bennem ma már annyira ez a teremtett, vagy szerényebben: elképzelt színhely él, hogy mikor Szárszóra gondolok, magamban a templom mellett nem a házak sokaságát látom, hanem a jegenyest s mögötte a római romok kertjét, a Vas- és Edénybolt helyén pedig, kis völgyben, a Minutár-házat (egy dabasi kúria párját) oszlopos, tornácos bejáratával és kertje hatalmas fáival. Számomra nem az lenne a meglepetés, ha egy nyárelőn megérkezve mindezt valóban ott látnám; inkább az kelt csöndes csalódást, hogy nem, hogy mégsem látom ott.*” (Megrovások. In: Rónay György: *Jegyzetlapok*. Magvető Kiadó, 1975. 87–88.)

Végül muszáj néhány szót írni talán egyik legszebb elbeszéléséről, a katartikus hatású *Szeptemberi halászat*ról. A történet főszereplője a nagybeteg, halni készülő öregember. Az egész zajos nyári szezont a kis parasztházban, az ágyban fekvé tölti a fájdalom állandó tompa lüktetését figyelve magában. A vidám, nyüzsgő külvilág is az öreget kínzó fájdalom ritmusára pulzál. „*Reggeltől estig a tó felől is állandóan hangzott a lárma. Mintha nagy tömeg zúgna messze, reggeltől estig; csak délben csöndesült egy kicsit, amikor ebédelni kolompoltak az üdülőkhöz. – Mind elverik a halakat – dünyögte az öregember.*” Pedig ő a természet, a balatoni táj valódi hangjait szerette. „*Azt szerette, ha zúg a szél, és harsog odalent a tó, verik a hullámok a partot, és nyög az udvaron a diófa lombja. Olyankor nem volt lárma, csak víz és szél; és olyankor halászásokra emlékezett.*”

Rainer Maria Rilke

A költő halála

Feküdt. A magas fejpárnán képe fakó volt, a dac vonása volt rajta, ahogy a világ és tudata partja, érzékeiről leszakajtvá csak merült, el, a részvétlen évbe.

Nem is tudták, kik csak élni látták, mennyire része ő e mindenségnek; hogy ez a minden: e mélység, e rétek, e vizek *adták* arca varázsát.

Ó, az arca, mind e tág határ tere, mely most hozzá akar, őt keríti; és álarca, a nyomasztó, síri, oly zsenge, nyílt, mint a gyümölcs belseje, melyből a romlás közele rí ki.

BÉRCZY JÓZSEF fordítása

Aztán egy nap nem hallatszik többé a lárma, a délutáni gyors sem zakatol el a kert alatt. Ősz lett, és a vidám nyaralók mind hazamentek. „*Most már nem csördült egyetlen diólevél sem, de az öregember mintha apró, ezüst csobbanásokat hallott volna. Mintha ezüst fények villantak volna a kéken, ahogy a halak fölvetik magukat, és isszák a csöndet.*” Az öreg elhatározza, hogy kimegy a vízre halászni. Érezzük, tudjuk, hogy utolsó útjára indul. „*Az öregember megemelte az evezőt, nehogy megtörje a nádat. Még egyet húzott. (...) Egyszerre kiért a nádból, kint volt a kék ég alatt a nagy kék vizen. (...) Senki sincs a vizen, gondolta az öregember. (...) Nézte a domború kékséget, kékjében a nappal. Lassan forgott az ég; lassan a part is forogni kezdett. (...) Az öregember már nem evezett. A csónak aljában feküdt. Hol fölhyitotta a szemét, és a forgó, nagy kékséget nézte a feje fölött, hol lehunyt a szemét, s olyankor a másik forgó, nagy kékséget nézte, magában. És, ha a szemét lehunyt, akkor is halakat látott. Csillagzó, ezüst halakat, rajzó sűrűségben, ahogy tatógó szájjal isszák a csöndet. (...) A csónak a messzeségben lebegett, valahol a tó közepén. Egy csónak magában, szinte ujjongva a víz fölött. Szinte félúton a víz meg az ég közt.*”

Víz, ég és nap, halak, csönd és kék. Az egyszerű balatoni parasztember elmúlása az antik világ harmonikusan kerek világképét idézi számunkra. Az öreg halász halálában egyesül az őselemekkel. Az elbeszélés zárata óhatatlanul Szabó Magda *Szigliget* című versének sorait juttatja eszembe: „*Fenn tűz, a nap tüze, / lenn víz, a tó vize, / köröskörül a lég lehellete. / És hogy mind a négy meglegyen, / te vagy a negyedik elem; / ... / viseld el, hogy a föld te vagy.*”

És – természetesen – magát Rónayt, aki ugyancsak versben is földolgozta a fenti témát: „*Én minden nyáron Szárszóra utazom. / Fekszem egy nyugágyban a parton, birtokba vesz a négy elem: / tűz, víz, föld, levegő. / Csobognak a habok, évezredes emlékezéssel.*” (Szárszó)

Ted Hughes

Mikor az emberek elérték a csúcst

A könnyű szavak elhagyták őket.
Nehéz csenddel teltek meg.

Házak érkeztek támogatásukra,
Ám a kemény, négyszögletű feliratok összetörtek
És a szilánkok könnyű reumával teltek meg

Utcák hajlottak le a feladathoz
Hogy megtartsák az egészet
Megtámasztották magukat, ám addig erőlködtek,
Amíg hátgerincük megcsúszott.

A dombok könnyedén
Tovább szitáltak.

Mégis, néhány szédítő pillanatig
Egy televízió
Villant fel a farkas ábrázata mögül.

KÁNTÁS BALÁZS fordítása

Elemi nyelvrontás

Szóról szóra

KURTA MISKA ROVATA

Aki nyelvünk megrontója, népünk megrontója. Köztörvényes bűnöző. Nem nehéz meglelni a nekik való bírósági végzést:

– Másfél év letöltendő nyelvművelés! Ez időben csak magyar szavakból építkezhet.

Mást nem ejtethet ki a száján, nem írhat le. Jövevényt is, persze, mert az már megmagyarosodott. A miénk, magunkévá tettük! De amely idegen szó fölösleges, az fölösleges. Mert van rá megfelelő honi. (Mondottuk volt, nem föltétlen hun, de amit befogadtunk.) Nem?

– Két év, három hónap meg egy nap...

Azt mondják, az az egy nap sosem telik le! ...telik el. Az a legnehezebb.

Annak, aki nem akar – magyarul beszélve – érthető lenni.

Már ha mihozzánk akar szólni.

Csak hát... Az elemiben kezdik a nyelvrontást. Kik, kik! A köztörvényesek.

„Kommunikáció” – már hetedikről?

„Kommentáld”...; pedig csak magyarázd!...

„Médiaismeret” – holott csak sajtóismeret... Írott-nyomott és hangos-képes sajtó... Ez így nem világos, nem egyértelmű? Mennyivel kerekesebb, teljesebb a média, mint a sajtó?... Teljesebb a kommunikáció, mint a tájékoztatás? A kommunikál, mint (csak a példa kedvéért:) a közöl. A kommentál, mint a magyaráz...

Köztörvényesek. Nyelvészeink?

Egy részük. A „liberálisok”. Idegenvezetőék. Akik szabadelvűnek, szabadságpártinak adják ki magukat. („A liberalizmus éppen olyan ártalmas ideológia, mint a kommunizmus és éppen úgy, mint a kommunizmus, az is a falnak megy majd” – mondotta volt Chirac, a Francia Köztársaság elnöke.) (A szabadelvű... valami más. Akár magyar is lehet.) (Kossuthé igen, ezeké nem.) (A kommunizmus pedig, ahogy a költő mondja, csajkarend.) (A kommunista meg csajkarendi.)

Az akadémikusok? Tudásaink aligha.

Aki tud, miért rombolna? Tarolná le... önmagát.

Ha japánul szólsz, szólj japánul. Ám ha magyarul... Miért nem magyarul mondd? Hogy mi is értsük. Magyarán!

„A döntést nem kívánta kommentálni” – persze, magyarázni nem volt hajlandó; nem volt hozzá mersze; nem lehetett. Ez meg a sajtónyelv. Médiául.

Tokorodó, fiúk, tokorodó, lányok.

Nyelvünk rongálói népünk pusztítói. Le velük.

Abcug! Na ja.

– Nem jó! Abzug, értem, abzug...

Aki pedig hajlik a jóra, ígéri, megjavul, fölfüggesztettet kap!

– Másfél év, fölfüggesztve...

Mert megígérte, hogy ezen időben minden eddig általa tévesen használt, fölös – vagy épp egyenesen eddig fordíthatatlannak mondott – idegen szó helyett újat gyárt. Kitalál! Lel. A berekben, berek mélyin.

Hogy mondta Illyés Gyula a parasztdoktorokról? A falusi tudományos emberekben, javasasszonyokban, népi orvosokban bízott az egyszerű ember, jobban, mint a szakbarbár orvosokban. „Nem csak azért, mert közülük valók voltak s érthető emberi nyelvet beszéltek, de azért is, mert azok nem ismertek reménytelen esetet”.

Érthető nyelven szólni... Lehetne. Népünk szavát ha lesnéd... Azt a népnyelvet, amely már alig lélegzik. Végleg megfojtaná a szakbarbárok szaknyelverteremtő idegenszakossága.

Hogy mondta Babits? „Akinek több szava van, több ismerete van... Ne add el idegenért, idegen szólamokért, melyek idegen gondolkodás tükrői.”

Csak azt ne tessenek mondani, hogy Babits Mihály is idegenellenes volt! Teccenek tudni?

Magyar.

Jövedelemadó 1%

TISZTELT OLVASÓNK! KEDVES BARÁTUNK!

A Búvópatak szerkesztősége és kiadója nevében arra kérjük a lap olvasóit, barátait és szerzőit, hogy személyi JÖVEDELEM-ADÓJUK 1%-ÁT A BÚVÓPATAK ALAPÍTVÁNY javára ajánlják fel!

A kedvezményezett adószáma: 18776278-1-14

A kedvezményezett neve: BÚVÓPATAK ALAPÍTVÁNY

Az alapítvány legfőbb feladatának a Búvópatak folyóirat kiadását tekinti.

KÖSZÖNJÜK!

Búvópatak

Polgári, kulturális és társadalmi havilap – www.buvopatak.hu

Alapító, főszerkesztő: CSERNÁK ÁRPÁD

Tervezőszerkesztő: CSERNÁK BÁLINT

Főmunkatárs: FARKAS JUDIT

Olvasószervező: Tamásné Horváth Katalin

Munkatársak: Gera Katalin,

Németh István, †Papp Árpád, Sarusi Mihály

Nyomdai munkák: Pethő Kft, Kaposvár, Dombóvári út 1.

Felelős vezető: Pethő László

Sokszorosítás ideje: 2016. április – Sokszorosítás sorszáma: 4/2016.

E-mail: posta@buvopatak.hu

Postafiók: 7401 Kaposvár, Pf. 353.

ISSN 1588-9335

Kiadja: BÚVÓPATAK ALAPÍTVÁNY

Kaposvár, Somssich P. u. 11-13. I/12.

A kiadásért felelős: Csernák Árpád

A Búvópatak Alapítvány számlaszáma:

10918001-00000012-93920004 UniCredit Bank Hungary Zrt.

BÚVÓPATAK ALAPÍTVÁNY

Keresztelő – Gaál Imre festménye (részlet)

Megrendelhető a Búvópatak

Akik a lapra szeretnék előfizetni, ezt a szándékukat szíveskedjenek jelezni az impresszumban olvasható elérhetőségeink valamelyikén, vagy a +36 82 310 656-os telefonszámon.

TÁMOGATÓNK

